

PESAH

13.-20 TRAVNJA. 2025. - 15.-22. NISANA 5785.

KADEŠ

URHAC

KARPAS

JAHAČ

MAGID

RAHCA

MOCI

MACA

MAROR

KOREH

ŠULHAN OREH

CAFUN

HALEL

NIRCA

PJESMA za uspinjanje:

Kada je
Vječni izveo Cion iz
zarobljeništva,
bili smo poput onih što sanjaju.
Usta su nam tada bila ispunjena
smijehom
i jezik naš radosnim klicanjem.
U to se vrijeme govorilo među
narodima:
"Vječni je učinio velike stvari
za njih".

Vječni je učinio velike stvari
za nas,
bili smo sretni.
Vrati, o Vječni, roblje svoje
kao izvor u pustinju.
Oni što u suzama siju
žeti će uz radosnu pjesmu.
Ide onaj plačući,
nosi mjericu sjemena,
ali će se vratiti radostan,
noseći svoje snopove.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravo-rijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 32 - Pripremanje za Pesah, uklanjanje hameca (uskvaslog)

Čovjek treba započeti učenje zakona Pesaha 30 dana prije blagdana (429,1). Uobičajeno je davati žito siromašnima kako bi mogli imati *maces* (429,1). Tahanun se ne govori, a posmrtni govori su zabranjeni tijekom mjeseca nisana (429,2). Post, osim zbog lošeg sina, zabranjen je za vrijeme nisana, ali muški prvorođenci poste na 14. nisana (dan prije Pesaha) ili na prethodni četvrtak ukoliko 14. nisana pada na šabat (429,2, 470,1-2). Psalam 100 se ne govori na Pesah ili dan prije njega (429,2). Šabat pred Pesah naziva se Veliki šabat; uobičajeno je kazivati dio Hagade (tekst službe na večernjoj večeri za Pesah, vidi *pogl.* 37) nakon poslijepodnevne službe u subotu (430,1). Nije dozvoljeno raditi većinu posla tijekom dana 14. nisana, no pripreme za blagdan su dopuštene; vidi 468,1-10. Ne bi trebalo puno jesti tijekom zadnje četvrtine dana, kako bismo imali apetit za večernji obrok, a tijekom čitavog dana nije dopušteno jesti običan *maces*; vidi 470,3 i 471,1-3.

Nakon što padne mrak 14. nisana, mora se tražiti *hamec* uz svjetlost svijeća (vidi 433,1-2) na svakom mjestu na koje je *hamec* mogao biti donešen (431,1; 433,3-5.9-11.) i ostati tamo (vidi 433,6), i gdje nije opasno (vidi 433,7-8; 438,2). Ne smije se

jesti, učiti niti raditi kada je vrijeme za traženje *hameca* (431,2), a traženje se ne bi trebalo prekidati (432,1). Prije nego li se započne traženje, kaže se blagoslov "... koji nam je zapovjedio da uklonimo *hamec*" (432,1-2). Nakon pretraživanja, preostali *hamec* treba staviti na sigurno mjesto (vidi 434,1; 438,1; 439,1-4), a *hamec* za koji ne znamo treba poništiti (434,2,4). Sav *hamec* kojega se posjeduje treba ponovo poništiti sljedećeg jutra, neposredno nakon uklanjanja poznatog *hameca*; vidi 434,2-3.

Ako se traženje nije obavilo noću, ono se mora obaviti sljedećeg dana, a ako to nije učinjeno prije Pesaha, to se mora učiniti na Pesah ili poslije njega; vidi 435,1. U vezi uklanjanja *hameca* koji se nađe za vrijeme Pesaha vidi 446,1-4. Nije potrebno tražiti na mjestima gdje vlasnik ili njegov predstavnik neće imati pristupa za vrijeme Pesaha ili 30 dana prije njega; vidi 436,1-3. U vezi toga tko je odgovoran za traženje u unajmljenom stanu vidi 437,1-4; u vezi odgovornosti za *hamec* koji pripada ili je pohranjen kod ne-Židova, vidi 440,1-4 i 441,1-2.

Na 14. dan nisana, *hamec* se može

jesti sve do dva sata (tj. 1/6 dana) prije podneva, a korist od njega može se stjecati još jedan sat; vidi 443,1-2. Za to vrijeme (ili ranije, ako želite, 445,1) može ga se dati ne-Židovu (445,2) ili ga se riješiti, po mogućnosti spaljivanjem (445,1-3); kada je spaljen, dopušteno je imati korist od vatre (vidi 445,2). Ako tijekom pretraživanja nije pronađen *hamec*, treba spaliti posudu koja se koristila kod pretraživanja; vidi 445,3. U vezi osobe koja nije u stanju ukloniti svoj *hamec* vidi 444,7-8. Čak i nakon podneva, ako je *hamec* već bio prodan ili razmijenjen, korist je dopuštena (443,3).

Ako je 14. nisana na šabat, *hamec* se mora ukloniti prije subote, osim onoga što je potrebno za petak navečer i subotnje jutro (444,1). Niti *hamec* niti *maces* ne bi trebalo jesti za obrok u subotu popodne; vidi 444,1. Poželjno je ukloniti ostali *hamec* u petak ujutro u isto vrijeme kao kada 14. pada na dan u tjednu (444,2), i poništiti ga (444,6). U vezi uklanjanja *hameca* koji je preostao iza subotnjih obroka vidi 444,3-5; onda se tada ponovno poništava.

Zabrana posjedovanja *hameca* na Pesah odnosi se samo na jestivi *hamec* (vidi 442,2-3.5.9-10; 447,12) i jestive mješavine hrane koje sadrže *hamec* (442,1). Mješavine koje sadrže *hamec* koje se obično ne jedu mogu se zadržati, ali ne i jesti; vidi 442,4. U vezi čišćenja površina za koje se možda primio *hamec* vidi 422,6-8.11. i 447,5.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 35 - Služba za Pesah i omer

Stol bi trebao biti postavljen 14. nisana, ali **kiduš** se ne smije kazati prije mraka (472,1). Seder (služba uz večernji obrok na Pesah) se treba provesti brzo kako bi djeca mogla ostati budna (472,1). Na stolu bi trebalo biti postavljeno fino posuđe, a sjedala bi trebala omogućiti naslanjanje (na lijevu stranu, 472,2-3). O tome tko se mora nasloniti vidi 472,4-6; o tome kada se treba nasloniti vidi 472,7. Svatko treba popiti četiri čaše (po mogućnosti crnog) vina, od kojih je svaka volumena 1-1/2 jaja, u odgovarajućim trenucima Sedera (472,8-15). Djeci bi trebalo dati nešto za grickanje kako bi ih upoznali s jedinstvenošću Sedera (472,16).

Kiduš se kaže na prvu čašu, i završava blagoslovom "... Koji nas je održao na životu ..."; petkom navečer spominje se šabat, a u subotu navečer se kaže Havdala (473,1). U vezi natakanja i pijenje vina vidi 473,1-3. Pripremljen je tanjur u kojem se nalaze tri macesa (vidi 475,7); *maror* (gorko bilje); *haroses* (voćni umak za *maror*); povrće; slana voda ili ocat (umak za povrće); meso i jaje; trebaju biti složeni po redosljedu kojim se uzimaju na Seder (473,4-5). Ruke se operu (bez blagoslova), povrće se umoči, i kaže se blagoslov "... Koji stvara plod zemlje" (473,6). Srednji se maces lomi na pola, jedan se dio stavlja na stranu da ga se jede na kraju obroka, i kaže se "Ovo je kruh ..." (473,6). Natoči se druga čaša, (djeca, ako je moguće) postave pitanja ("Po čemu je ova noć drugačija ..."), kažu se odgovori (Hagada)

(473,7), a čaša se popije (474, 1).

Ruke se operu (s blagoslovom), kaže se blagoslove "... Koji je izveo kruh iz zemlje" i "... Koji nam je zapovjedio da jedemo maces", i pojede se *ke-zajis* (količina volumena masline, vidi 486,1) od gornjeg i srednjeg macesa (475,1). Isti volumen *marora* se umoči i pojede nakon što se kaže blagoslov "... Koji nam je zapovjedio da jedemo *maror*" (475,1). Zatim se radi *maror* sendvič s trećim macesom te ga se jede nakon što se kaže "U spomen na Hram ..." (475,1). U vezi iznimnih situacija vidi 475,2-6. Uobičajeno je tijekom obroka jesti jaja; različiti su običaji u vezi jedenja pečenog mesa (476,1-2), ali u svakom slučaju ne smije se reći "ovo meso je za Pesah" (469,1).

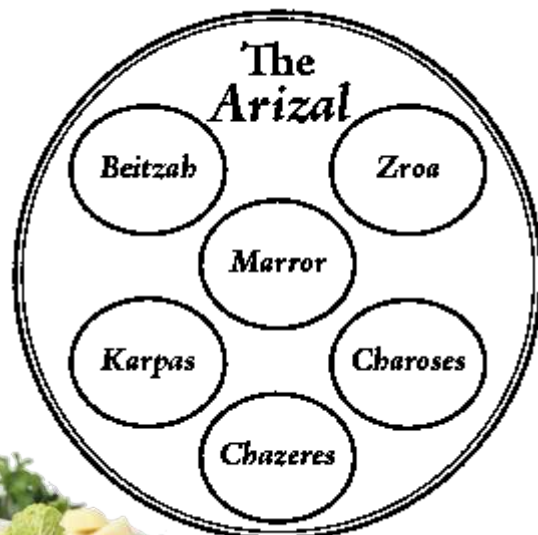
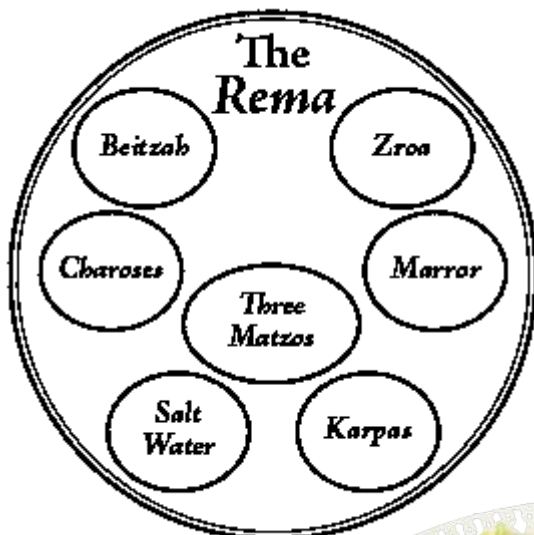
Pri kraju obroka, prije ponoći, jede se *ke-zajis* od dijela macesa koji je bio stavljen na stranu (477,1-2); poslije se ne smije ništa više jesti (478,1-2). Toči se treća čaša, kaže se blagoslov nakon jela (479,1), i kaže

se "Izlij..." (480,1). Četvrta čaša se natoči, kaže se ostali dio Halela (Psalmi 115-118), čaša se popije, a blagoslov "... za lozu ..." se kaže (480,1). Jedino se voda smije piti nakon četvrte čaše; vidi 481,1. Tada treba razgovarati o zakonima Pesaha i priči o Izlasku dok se ne zaspi (481,2). O tome što učiniti ako nema dovoljno macesa ili vina, vidi 482,1 i 483,1; u vezi osobe koja se zaklela da neće jesti maces vidi 485,1; u vezi ponavljanja Sedera za druge vidi 484,11.

U vezi teksta večernje, jutarnje i popodnevne Amida na Pesah vidi 487,1.3. Kiduš se uvečer ne kaže u sinagogi (487,2). Hallel se govori nakon jutarnje Amida (488,1-2); u vezi govorenja Halela uvečer vidi 487,4. U vezi čitanja iz Tore i Proroka vidi 488,3. Molitva za kišu prestane se kazivati od službe Musaf (488,3). Druge večeri počinje brojanje *omera* (tijekom 49 dana); broji se stojeći i prethodi mu blagoslov "... Koji nam je zapovjedio o brojanju *omera*" (489,1). Detalje u vezi brojanja potražite u 489,1-9; 50. dan *omera* je Šavuos. Novi urod žita ne smije se jesti do 18. nisana (17. u zemlji Izraelovoj, vidi 489,10). U vezi čitanju za drugi dan vidi 490,1; u vezi molitava i čitanja u dane između vidi 490,2-6.9. Nakon drugog dana, iz Halela se izostavljaju prvi odlomci Psalama 115 i 116 (490,4). U vezi molitava i čitanja sedmog i osmog dana vidi 490,7-8; "... Koji nas je uzdržao na životu ..." se izostavlja iz Kiduša u te dane.

Uobičajeno je ne postiti na dan nakon blagdana (429,2; 494,3), a običaj je da se na Pesah čita Pjesma nad pjesmama.■

Rabbi Levi Lebovits:

Tri koraka do smislenog Sedera

I ove godine neki će imati svoj Seder Pesah samostalno. Kako možemo najbolje iskoristiti taj Seder?

Prvi korak koji će nam biti od pomoći je da točno odredimo što je to što pokušavamo postići.

Korak 1: Što je Seder?

Prva od Deset zapovijedi kaže nam: "Ja sam Hašem, B-g vaš, koji vas je izveo iz zemlje egipatske." Egzodus iz Egipta temelj je vjere svakog Židova. Cilj Sedera, našeg svakogodišnjeg prepričavanja Izlaska, je produbljivanje naše vjere, *emune*.

Što je "*emuna*?" Ljudi je vole slobodno prevesti kao "vjera" ili "vjerovanje" – što je strašno jednodimenzionalna definicija za izrazito višeslojan pojam. *Emuna*, u biti, znači shvatiti da B-g ima plan za naš život. On je svakome od nas dodijelio jedinstvenu svrhu i On je svaki aspekt našeg života učinio primjerenim toj svrsi da bi nam pomogao da uspijemo u svojim zadaćama.

Emuna znači živjeti život kroz tu perspektivu. Ako smo u stanju razviti nepokolebljivu vjeru u B-žji plan, promijenit ćemo način na koji gledamo na život. Promijenit ćemo način na koji djelujemo i odluke koje donosimo. To je cilj Sedera – pretvoriti nas u drugačije ljude nego što smo bili na njegovu početku.

Ovo može zvučati kao uzvišeni cilj, ali naš put ka njegovom postizanju ne bi mogao biti prizemniji. Od nas se ne traži da punimo glave novim informacijama. Od nas se ne očekuje da jurimo za blještavim no-

vim spoznajama. Naš jedini zadatak u noći Seder je da ispričamo priču o B-žjem planu za nas.

Priče su nevjerojatno moćno sredstvo. Ako je dobro ispričana, priča nas uvlači u jedan drugačiji svijet. Ona zaokuplja našu pažnju, identificiramo se s njom - i odjednom je živimo. Priča postaje **naša** priča, ambijent našeg života.

Svi mi živimo život kroz objektiv naših priča - ma kakve one bile. Izgraditi *emunu* znači dopustiti da B-žja priča postane priča našeg života.

2. korak: O čemu se radi u priči?

Zacrtnali smo si svoj cilj za noć Sedera – da razvijemo novu dimenziju *emune* prepričavanjem i ponovnim proživljavanjem priče o Izlasku. Zato otvaramo svoje Hagade kako bismo obnovili svoje znanje o priči - i odjednom ostajemo zbunjeni. Zašto se spominje naš praotac Abraham ... naš zli rođak Laban ... i izgradnja Svetog Hrama, koji je još dalje na vremenskoj crti? Ako je *micva du jour* ponovo prepričati priču o

Izlasku, zašto Hagada smatra za potrebno da uz nju spakira gotovo 1000 godina židovske povijesti?

Na ovo ćemo pitanje odgovoriti u klasičnom židovskom stilu, drugim pitanjem.

U prvoj od Deset zapovijedi, B-g se službeno "predstavlja" Svom narodu i poučava nas da vjerujemo u Njega. Kako je On odlučio Sebe predstaviti? Ne s naizgled očitom titulom B-ga koji je stvorio svijet. Umjesto toga, On nam kaže: "Ja sam Hašem, vaš B-g, koji vas je izveo iz zemlje egipatske."

Zašto B-g želi da svoju vjeru temeljimo na Izlasku? Nije li stvaranje ipak malo bitnije?

Vjerovanje u Stvoritelja svijeta zaista je ključni prvi korak - ali ostaje tek prvi korak. *Emuna* je mnogo više od intelektualnog poimanja. Ona je ta vodeća sila koja nas osposobljava da svoje živote živimo u skladu s B-žjom voljom, bez obzira s kojim se izazovima suočili.

Kako ćemo pristupiti toj sili? Kroz kratak osvrt na koncept koji se zove

(nastavak s 5. stranice) **Rabbi Levi Lebovits: Tri koraka do smislenog Sedera**

hašgaha pratit, B-žanska providnost.

Kao što smo ranije spomenuli, B-g dovodi svakoga od nas na ovu zemlju sa svrhom. Svima nam je dodijeljen važan zadatak kojeg samo mi možemo ispuniti. Da, B-g toliko očekuje od nas - ali On također obećava da će ostati s nama na svakom koraku tog puta. On oblikuje svaki pojedini trenutak našeg života kako bi nas pripremio da uspijemo u svojoj zadaći. Svaki dah koji udahnemo, svaki prst na nozi kojeg udarimo, svaka šala u kojoj uživamo - on je sve to osmislio. To je *hašgaha pratit* - B-žje postojano osobno sudjelovanje u našim životima.

U idealnom slučaju, mi bismo trebali upotrijebiti *hašgaha pratit* kao objektiv kroz koji promatramo život. Trebali bismo prepoznati svaki izazov, svaku poteškoću, kao priliku za rast koju je upravo za nas oblikovao naš brižni Otac. Umjesto da dopustimo našoj ljudskoj prirodi da diktira naše reakcije, trebali bismo se zapitati: "B-g mi je ovo poslao. Što On traži od mene? Kako Mu se kroz ovo iskušenje mogu približiti?"

Samo znanje ne može stvoriti tu razinu odanosti i povezanosti. Za to moramo doseći moć *odnosa*. Dakle, okrećemo se Hagadi, povijesnoj kronici Izlaska koju su napisali naši učenjaci. Zašto? Jer su naši učenjaci shvatili da je priča o Izlasku toliko veća od priče o oslobođenju gomile robova. To je priča o uspostavljanju našeg odnosa s B-gom.

Da bismo stekli pravi osjećaj za priču o tom odnosu, moramo pro-

putovati razdoblje od gotovo tisuću godina - unatrag do vremena našeg praoca Abrahama te unaprijed do doba Svetog hrama.

Ponovo otvaramo naše Hagade. Započnimo s odjeljkom koji oslikava prvi korak koji je B-g poduzeo u izgradnji Svog odnosa s nama - približavajući Sebi našeg praoca Abrahama. Zatim čitamo o tome kako je On štitio i uzdržavao Abrahamovu obitelj, čudom dajući djecu najprije njemu, a potom i njegovom sinu Izaku. B-g je zaštitio sljedeći naraštaj, Jakovljevu obitelj, da ne bude uništen od ruke zlog Labana. Kada su Egipćani pokušali slomiti Jakovljeve potomke, B-g je čuo naše molitve i poslao deset zastrašujućih pošasti da obuzda Egipćane. Tada je stupio na scenu u Svom punom sjaju da izbavi Svoj voljeni narod od faraona, osobno udarivši na prvorođence Egipta i izvukavši svoj narod iz ropstva neviđenim čudima.

Jednom kada smo bili izbavljeni, On nas je obdario Torom, dajući nam ključ za ispunjenje naše svrhe na ovom svijetu. S ljubavlju se brinuo za nas na našem putovanju kroz pustinju, pružajući nam natprirodno uzdržavanje putem mane. To nas je putovanje odvelo u njegovu nadnaravnu zemlju Izrael, još jedan dar Njegovom narodu. Tamo je On izgradio *Beit Hamikdaš* (Sveti Hram)

u kojem možemo sebe očistiti od svojih grijeha, i koji nam pomaže da obnovimo svoj odnos s Njim za stalno. (Pogledajte odlomak *Dajenu* u Hagadi.)

Slika koja izranja iz Hagade pomaže nam da sebe vidimo kao *Njegovu*. On nas je oblikovao. On potiče naš rast. On nas je vezao uz Sebe vezom vječne ljubavi i pripremio nas da budemo nacija koja utjelovljuje Njegovu misiju u ovom svijetu.

To je ono što priču o Egzodusu čini savršenom osnovom za našu vjeru. To što svjedočimo B-žjoj nepokolebljivoj predanosti prema nama stotinama godina omogućava nam da postanemo ljudi koji svoje živote filtriraju putem *emune* i B-žanske providnosti.

To je suština priče iz Hagade. To je poruka koju moramo pustiti u naša srca u noći Sedera.

Zato, nemojmo zaglaviti u pojedinostima svakog odlomka, dopustimo da nam šira slika Hagade otvori oči. Jasno ćemo vidjeti da smo ovdje s određenom svrhom - i da nas je B-g obdario svime što nam je potrebno da uspijemo u ispunjenju te svrhe. Sve što mi moramo učiniti jest ostati u doticaju s vezom ljubavi koju je On spreman izgraditi i čezne da je izgradi s nama.

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Levi Lebovits: Tri koraka do smislenog Sedera**

Korak 3: Ma Ništana – U čemu je razlika?

Uspjeli smo se dotaknuti pravog dosega priče na Sederu. Ako dopustimo da priča o Izlasku postane temelj našeg života, bit ćemo na putu prema veličini. *Emuna* će postati filter kroz koji doživljavamo život. Imajući to na umu, spremni smo za uspjeh.

Pa zašto nas taj mali glas sumnje još uvijek gricka?

Možda zato... što smo ovo već isprobali. Svake noći Sedera mi pričavamo priču svim žarom kojeg možemo sakupiti – i još nam se nije dogodilo da odjednom počnemo pucati obnovljenim poletom za judaizam. Zašto nam se svake godine čini da se vraćamo upravo tamo odakle smo i krenuli?

Problem je što svake godine na Seder dolazimo s "prtljagom" – smatramo da smo već čuli sve što nam Hagada ima za reći. Ako do sada nije čudesno djelovala na nas, tko može tvrditi da će se to desiti ove godine?

To je još jedan vid onoga što nas sputava – čekamo da nas nadahnuće nekako obuzme. Voljeli bismo da nas na Sederu nešto uzdigne, ali nismo aktivni u tome. Tako Seder postaje samo još jedna rutinska obveza koju treba obaviti. Svoju pažnju usmjerimo na svoju djecu, na svoje goste, na sve osim na sebe same.

Ovakav stav ne dovodi do vrlo produktivnog Sedera. Ako stvarno želimo uhvatiti čaroliju noći, moramo preispitati svoj pristup.

Dobro mjesto za početak mogla bi biti uputa učenjaka da ispričamo priču o Izlasku u obliku pitanja i odgovora. Da bismo ovu ideju vidjeli na djelu, ne trebamo ići dalje od poznata Četiri pitanja – "*Ma Ništana*".

Navikli smo da na *Ma Ništana* gledamo kao na "dječju zonu" Sedera – priliku mališanima da se zabave i pokažu kako su simpatični. Ali *Ma Ništana* je jednako važna za odrasle za stolom. Ona je zapravo naša ulaznica za istinski preobražavajući doživljaj Sedera.

Zamislite kako nedužno petogodišnje dijete recitira *Ma Ništana*. U njegovom se glasu čuje istinsko čuđenje dok pita, što je to večeras toliko drugačije?

U noći Sedera naša je dužnost stupiti u tu ulogu. Moramo razviti "*Ma Ništana*" način razmišljanja – pristupiti stolu Sedera sa istinskim zanimanjem, znatiželjni u vezi svakog njegovog aspekta i toga kako on može promijeniti naš život. Ne pitamo se samo što je drugačije u vezi noći Sedera, već kakvu razliku ova noć čini?

Ovaj "*Ma Ništana*" način razmišljanja može se primijeniti na bilo koji odlomak u Hagadi. Uzmimo za primjer odjeljak koji opisuje Četiri sina. Prilagođavanjem poruke Sedera stilu svakog sina, Hagada nas uči ključnoj lekciji o prirodi Tore. Neki bi Toru mogli smatrati knjigom ideala do kojih samo najsvetiji, najpravedniji među nama mogu doprijeti. Istina je sasvim suprotna, Tora ima osobnu poruku za svakog pojedinog Židova. Ona svakome od nas

govori na njegovoj razini, uzimajući u obzir našu osobnost, odgoj, okolnosti života, iskustva, razinu predanosti – sve što nas čini takvima kakvi jesmo.

Gledajući tu ideju kroz prizmu našeg "*Ma Ništana*" načina razmišljanja, pitamo se: Gdje u svom životu mogu čuti Toru kako govori meni? U čemu se od mene traži da učinim dodatan napor za postizanje ideala Tore? Da li se to tiče moje ljubavne veze? Pitanja vezanih uz obitelj ili zajednicu? Po pitanju zdravlja? Financijskih briga?

Ovakvim načinom razmišljanja svaki aspekt Sedera postaje nam relevantan.

Drugi primjer: Čitanje odlomka "*Vehi Šeamda*" priziva nam u sjećanje razmišljanje Marka Twaina o nevjerojatnosti opstanka Židovskog naroda. Maleni narod koji je stalno na meti najvećih svjetskih sila, svoj opstanak u potpunosti duguje B-žjoj čudesnoj zaštiti.

Naš *Ma Ništana* način razmišljanja usmjerava naše misli prema unutra: kako bi izgledali naši životi kad bismo shvatili koliko smo nevjerovatno jedinstveni kao narod – i kao pojedinci? Kad bismo razumjeli da je naše postojanje čudo, da život nije naše pravo, već dragocjeni dar od B-ga?

Ovim načinom razmišljanja možemo otključati magiju Sedera.

Ove godine, zamislimo si da prisustvujemo svom prvom Sederu, da po prvi put čitamo Hagadu i dopustimo Sederu da dodirne najskrovitije dubine naše nutrine.■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Redoslijed Sedera

Kadeš, Urehac, Karpas, Jahac, Magid, Rahca, Moci, Maca, Maror, Koreh, Šulhan oreh, Cafun, Bareh, Hallel, Nirca

Ovaj popis nabraja petnaest pojmova koji se odnose na petnaest dijelova Sedera. U Hagadi, Seder je organiziran na način da simbolizira ne samo nacionalni put od ropstva do slobode, već i osobno putovanje otkrivanja samog sebe i rasta svake osobe.

Kadeš (pjevanje kiduša)

Ima ljudi koji pristupaju kraljevskom Seder stolu bez prethodne pripreme. Možda misle: "Ja tu zapravo ne pripadam. Kada bi bilo tko znao kakav sam zapravo, sigurno me ne bi pozvali." Zbog toga Seder započinjemo s kidušem, u kojem kažemo "*Mikadeš Jisrael*," B-g posvećuje svakog Židova. Postoji element unutarnje svetosti u svakoj osobi. Čak i ako se možda ovog trenutka ne osjećamo dostojnima ili da to zaslužujemo, mi trebamo vjerovati B-gu na riječ. Svaka osoba je sveta, posvećena i jedinstvena.

Urehac (pranje ruku, bez izgovaranja blagoslova)

Maloprije nam je rečeno da vjerovali mi to ili ne, mi smo uistinu sveti. Stoga mi na to uzvraćamo pranjem ruku, simboličkim znakom čišćenja. Možda još nismo povjerovali da smo u stanju da budemo očišćeni i postanemo duhovni, te se naše pomanjkanje vjere u svoju vlastitu vrijednost pokazuje kroz naše ustezanje od izgovaranja *beraha* (blagoslova) za ovo pranje. No, to je sasvim u redu. Čovjek se može pretvarati da je nešto sve dok ne zavarava samoga sebe. Mi znamo da ovaj čin očišćenja još uvijek nije ono pravo, ali se nadamo da će nas on na kraju dovesti do pravog očišćenja.

Karpas (umakanje povrća u slanu vodu)

Mnogo je razloga dano za ovaj obred, no jedan od njih prenosi nam posebno važnu poruku. Mi uzimamo povrtnu biljku koja je do sada bila u zemlji. Da je ona u stanju razmišljati, ona bi sebe doživljavala

kao vrlo skromno stvorenje i osjećala bi se neugodno. U noći Pesaha ovoj je biljci dano posebno i počasno mjesto u obredu Sedera. Time Pesah uzdiže čak i zemljom sputani gomolj.

Rabi Yosefa Chaima Sonnenfelda upitali su zbog čega se tako često uranja u mikve. On je odgovorio: "Ako mikve mogu dovesti do preobraćenja i učiniti da se unižena duša duhovno uzdigne, zamislite što mikve mogu učiniti duši koja je već dosegla neku razinu uzvišenosti!"

Ako Pesah može uzdići jednu običnu biljku, dopuštajući joj da podigne svoju glavu i sudjeluje u kraljevskom Sederu, zamislite kakvu tek nadu pruža osobi koju je njen osjećaj inferiornosti doveo do dubokog osjećaja srama. *Karpas* tako daje signal onima koji imaju osjećaj vlastite nevrijednosti, pozivajući ih da zauzmu svoje mjesto za B-žjim stolom, čak i prije nego li su postigli stvarno istinsko očišćenje.

Poput umakanja *karpasa* u slanu vodu, i mi imamo priliku da se očistimo. Istina, ponekad taj proces čišćenja može biti poput slane vode na otvorenoj rani. Sjetimo se da ova početna nelagoda uklanjanja površnu ozljedu. Ljepota i vrijednost koje se sada pokazuju na Sederu uvijek su bile tamo prisutne, samo su bile skrivene tankim slojem onečišćenja.

Jahac (lomljenje macesa)

Kao što ćemo vidjeti, maces ima dvostruku simboliku. S jedne strane on je kruh patnje, a s druge kruh oslobođenja. Maces može oslikavati oboje, podložnost i poniženje ropstva, i nadu u svjetliju budućnost. Ovaj drugi aspekt macesa proizlazi

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi dr. Abraham J. Twerski: Redoslijed Sedera**

iz činjenice da su Izraelci otišli iz Egipta s neispečenim tijestom za kruh i slijedili Mošea u голу pustinju isključivo na temelju svoje vjere u B-ga.

Mi lomimo maces i sakrivamo njegov veći dio ispod jastuka na koji se naslanjamo. Možda to simbolizira da čak i kada je naš izvor izbavljenja sakriven od nas, mi svejedno znamo da je on tamo i da se možemo osloniti na njega. Iz te spoznaje da je kruh izbavljenja tamo u nama se rađa osjećaj spokoja te će, mada u ovom trenutku nije vidljiv, u budućnosti doći na vidjelo.

Tako smo slijedom Sedera došli od nedostatka povjerenja u svoj potencijal da postignemo *kedušu* (svetost) preko "pretvaranja" kao da smo je postigli, do trunke ohrabrenja i spokoja, s vjerom da će nam B-g pomoći da postignemo duhovnu veličinu.

Magid (kazivanje Hagade)

Pripovijest Hagade govori nam kako su stvari izgledale, što se dogodilo, i kakve su sada. Ta se pripovijest mora čitati naglas, tako da je se podijeli s drugima. Dok iznosimo nesavršenosti naše zajedničke prošlosti, te slijedimo temu sve do slave konačnog izbavljenja, oni koji su posramljeni time kako sebe doživljavaju mogu ovo doživjeti kao jedno oslobađajuće iskustvo. Tema koju je pokrenuo *kiduš*: "Ja sam vrijedan i duhovan" ovime je osnažena.

Rahca (pranje ruku i izgovaranje blagoslova)

Ovim drugim pranjem, nakon kojega zazivamo B-žje ime, pokazujemo da smo napredovali od stanja "pretvaranja" do doživljaja istinskog očišćenja.

Moci-Maca (jedenje macesa)

Prvi blagoslov koji se izgovara nad macesom je tradicionalni blagoslov za kruh, objava da je B-g Taj koji izvodi kruh iz zemlje. Prirodni fenomen sjemena koje iznikne u žito djelo je B-žjih ruku. Mi uzdižemo taj kruh do nivoa micve, i hranimo se njime tako da on može postati dijelom nas kao osobe. Svaki fizički predmet može se na istovjetan način transformirati u micvu kada pridonosu službi B-žjoj.

Maror – Koreh (jedenje gorkog bilja zasebno i s macesom)

Mnogi ljudi mogu doživjeti gorke trenutke u životu, no oni se mogu ublažiti kada se uzmu zajedno s macesom. Gorčina je opora samo kada se uzima zasebno, no u prisustvu povjerenja i nade u bolju budućnost koje predstavlja maces, bol gorčine se smanjuje.

Šulhan oreh (zajednički objed)

Kada smo došli do spoznaje da se čak i životne boli mogu ublažiti, onda smo u stanju uživati u dobrim stvarima u životu. Tjeskoba i bojazni koje sprečavaju osobu da uživa u dobrim stvarima u životu sada su dobrim dijelom uklonjene prethodnim koracima Sedera. Život sada možemo ne samo podnositi, već i uživati u njemu.

Cafun (jedenje sakrivenog macesa)

Kada smo svladali prethodne korake, prijašnje povjerenje sada se razlista u vidljivo izbavljenje. Kruh izbavljenja koji je do ovog momenta bio sakriven, sada se otkriva. Ono što je bilo skriveno u tajanstvenim putevima B-žjim sada se otvoreno pokazuje. Vjera i pouzdanje sazrijet će u slobodu i duhovnost.

Bareh (kazivanje molitve zahvalnosti nakon jela)

Proces rasta od ropstva do slobode, od osjećaja neadekvatnosti do samopoštovanja, nije nimalo lagan. U mnogim trenucima na tom putu možda smo bili ozlojeđeni zbog muka "boli odrastanja". Međutim, sada cijenimo taj proces rasta i shvaćamo da moramo B-gu izraziti svoju zahvalnost što nam je dao snage i prehrane da dospijemo do ove razine duhovnosti.

Halel (kazivanje hvale B-gu)

Budući da su prva dva poglavlja Halela rečena prije jela, mi sada završavamo Halel s poglavljima koja govore o konačnom izbavljenju Izraela. Naše uviđanje b-žanske dobrote i naša svijest da su čak i trenuci boli konstruktivni periodi rasta i napredovanja, omogućuju nam da se suočimo sa sutrašnjicom, i zahvalimo B-gu za sve što ćemo tek doživjeti, pa makar se suočili i s nevoljama. Prema Talmudu, konačnom će izbavljenju možda prethoditi "agonija izbavljenja", no naše iskustvo duhovnog rasta koje slijedi Sedera simbolizira, omogućava nam da čak i te agonije prihvatimo smireno.

Nirca (svaki koji je dovršio redoslijed Sedera nalazi naklonost u B-žjim očima)

Veliki teolog i moralist, Rabi Moshe Chaim Luzzatto, kaže da je čitav život čovjeka jedan veliki skup izazova. B-žanska je mudrost odredila da ima biti tako, iz razloga poznatih samo B-gu. Prihvatanjem toga i kretanjem putem duhovnog uzdizanja, mi ispunjavamo b-žansku volju, i nalazimo naklonost pred B-žjim očima. ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Teme sa Sedera

HaLahma Anija (Ovo je kruh siromaštva)

Seder započinje i završava na aramejskom jeziku dok je sve između toga na hebrejskom. Aramejski je bio žargon toga vremena – poput engleskog danas. Poruka je da svi moraju biti uključeni. Seder nije samo za one duhovno napredne. Pesah je za svakoga. Sloboda je vezana uz izbor, a mudrost koja je potrebna za donošenje tih izbora nalazi se u svakome od nas.

U ovom specifičnom odjeljku, mi kažemo "neka oni koji su gladni dođu i jedu, neka oni koji su u potrebi dođu da napravimo Pesah." Na jednostavnoj razini, mi pozivamo ljude da nam se priključe. Pesah je za svakoga. No, na dubljoj razini mi postavljamo ogradu. Onaj tko je gladan neka dođe i jede – ako si gladan, tvoj želudac je prazan i to je sve što ti je na umu – tada Seder nije za tebe. Ako u ovoj noći dubokih duhovnih prilika, misliš samo na sljedeći obrok, tada ti nisi netko tko će dobiti mnogo od Sedera pa stoga – dođi i jedi. Večeraimo bez suvišnog trošenja vremena. No, ako prepoznaješ da postoje dublje potrebe od gladi; ako vidiš duhovne potrebe vezane uz slobodu koje se nude u ovoj večeri i ako su ti one važnije od toga da napuniš svoj želudac, tada "dođi da napravimo Pesah". Započnimo Seder i počnimo ispunjavati te potrebe.

Četiri sina

Hagada nam priča o četiri sina. Oni predstavljaju četiri različite

životne perspektive koje u različita vremena isplivaju na površinu kod svakoga od nas.

Najprije, **mudar sin** – to je dio nas koji razumije veliki potencijal života, no također cijeni i trud i rad kojima se taj potencijal aktualizira. To je dio nas koji želi mudrost, želi razumjeti život, želi biti objektivan i iskren, znati istinu i živjeti ju. To je onaj dio nas koji želi osobnu slobodu i koji je voljan potruditi se da ju i postigne.

Zatim postoji drugi dio nas koji je predstavljen **zlim sinom**. To je onaj dio nas koji mrzi izazove i teškoće. To je dio nas koji se ljuti zbog životnih frustracija i često je ljut na B-ga što je život učinio tako teškim. Taj se dio nas bori za to da ga se čuje.

Slijedi **naivni sin**. To je dio nas koji želi da život bude jednostavan. Želi sretan brak, dvoje djece, posao

na kojem će raditi od 9 do 17 i time zaraditi dovoljno za život te možda još malo više da može uštediti za neke posebne prilike... To je dio nas koji želi davati i biti dobar. No, želi biti dobar, a ne izvrstan. Želi da život ne bude kompliciran, da ima rutinu kako ne bi trebao previše misliti i birati. Reci mi što je pravo i ja ću to učiniti, samo nemoj da moram misliti! To je onaj dio nas koji će nas uvjeriti da se zadovoljimo osrednjim ako mu to dopustimo.

I na kraju, tu je **apatični sin**. To je onaj kojeg se ne može uznemiriti. To je dio nas koji želi ostati budan do kasno gledajući televiziju, zatim spavati dugo i potrošiti dan bježeći od životnih obaveza i teškoća koliko god je moguće. On nije ljut poput zlog sina, no jednostavno ga se ne može uvjeriti da u nešto uloži truda. Na neki način, kažu rabini, apatija je gora od zla. Zlo je angažirano, apatija nije. Zlo je izbor, apatija je mjesečarenje.

Hagada nam kaže da svatko od nas u sebi nosi sva četiri aspekta. Jedan obično prevladava u određenom razdoblju života, no do zamjene može doći vrlo brzo i neprimjetno. Hagada nam kaže kako se uspješno nositi sa svakim od njih, no ne želim vam pokvariti cijelu zabavu. Pogledajte sami te vidite možete li odgonetnuti kako to primijeniti.

Raban Gamliel

Raban Gamliel nam kaže da ako nismo spomenuli Pesah, *maces* i *maror* na Sederu, nismo ispunili

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Shaul Rosenblatt: Teme sa Sedera**

svoju obvezu. Očigledno, oni predstavljaju srž poruke Sedera. Hajde da se kratko osvrnemo na svako od njih.

Pesah: B-g je prošao pored naših kuća u Egiptu. To je pitanje zahvalnosti. B-g se pobrinuo za nas. Mi prepoznamo tu dobrotu. Ako ne naučimo primjećivati dobro u ovom svijetu, bit ćemo robovi svoje prirodne sklonosti ka negativnosti i ljutnji. Nezadovoljstvo i depresija su ropstvo – naše najosnovnije ropstvo. Korijen svake slobode je najprije pronaći ono dobro u životu.

Maces: jednostavan kruh, bez kvasca. Često u životu zapnemo u nebitnim, "napuhanim" stvarima te izgubimo perspektivu o onome što je zbilja važno. Postajemo robovi novca, odjeće, automobila, tuđih mišljenja, itd. te zaboravljamo što je ono što nas uistinu čini sretnima.

Maror (gorko bilje): ono čime ropstvo mami je njegova nepromišljenost: 'nemoj odlučiti hoćeš li uzeti drogu ili ne', kaže želja. 'Samo probaj malo'. Mi ljudi ne volimo razmišljati, a ropstvo nam nudi tu 'slobodu'. Nemojte nasjesti na to. Prepoznajte unaprijed da ropstvo može započeti divnim obećanjima. Prvih nekoliko cigareta možda je divno. No jednom kad si u njihovim kandžama, one postaju nemilosrdni gospodar. Pokušajte prestati s pušenjem pa vidite kako će vaš gospodar reagirati na to.

S time na umu, rabini nam kažu da je najbolje povrće koje možemo koristiti kao gorko bilje na Sederu zelena salata – jer najbolje odražava karakteristiku ropstva. Njen okus je

sladak kada ju počneš jesti, no što ju više žvačeš, to više postaje gorka.

Koreh (Hilelov sendvič)

Iako je najvažniji dio poruke *marora* onaj koji smo opisali – da je ropstvo gorko iskustvo, postoji i druga poruka, a to je da nas naš razvoj za kojim težimo na Pesah također suočava sa boli i gorčinom. Nijedan rast koji u sebi ne sadrži element boli, nije pravi rast.

Razlika između te dvije vrste boli je što ovisnosti započinju sjajno, a bol dolazi kasnije. Sa slobodom je obratno – boli na početku, no bol s vremenom nestaje.

Tako, budući da *maces* predstavlja slobodu, a *maror* bol, Hilel je predložio da jedemo to dvoje zajedno u sendviču. Oni su neodvojivi. Ako želimo biti slobodni od svojih ovisnosti, to će biti teško – možda jednako teško kao i sama ovisnost. No, to je bol koja nas vodi prema naprijed, za razliku od boli ropstva koja nas samo čini jadnima. Možda nam

se to ne sviđa, ali bol je svakako dio života. Ako se s njome suočimo, postat ćemo bolji ljudi i tako ju nadmašiti. Budemo li bježali od nje, ona će nas na kraju stići.

Had Gadja

Seder završava pričom o malenom janjetu. To se čini potpuno neprikladnim – vesela narodna pjesmica koja gotovo da nema poveznice sa svime onime što joj je prethodilo.

No ustvari, to je metafora za povijest židovskog naroda. Maleno janje je židovski narod. Naš otac (na Nebu) kupio nas je za 2 zuzima (2 kamene ploče sa 10 zapovijedi). Zatim je došla mačka i progutala nas. Pa je došao pas i progutao mačku. Nakon toga je štap otjerao psa, pa je vatra spalila štap... Carstvo za carstvom ustajalo je i gutalo jedno drugo. Moćna i velika carstva netragom su nestajala kako su dolazila nova. Gdje su Rimsko carstvo, Babilon, Grčki imperij, Španjolski imperij, Britanski imeprij, Treći Reich? Sva su ta carstva nestala na putu povijesti. Pa ipak, kao u pjesmi, maleno je janje opstalo. Refren u pjesmi je o malenom janjetu. Refren u povijesti svijeta je izgleda opstanak židovskog naroda.

Židovski je narod uvijek pobjeđivao u bitci osobne slobode. To je tema koja nikada neće nestati iz svijeta jer će židovski narod uvijek biti tu kako bi slavio Pesah i podsjećao sebe i ostatak čovječanstva na svrhu našeg postojanja u ovome svijetu.

Hag Pesah sameah! ■

Prevela Anja Grabar

Alan Morinis, The Mussar Institute:

Pesah kroz leću musara

Urhac [pranje ruku] - senzitivnost

Rabi Yisrael Salanter, osnivač pokreta musara (u Litvi u 19. stoljeću), baš je prao ruke prije jela kada je njegov domaćin zapazio da on ne uranja čitave šake u vodu kako je uobičajeno. Na upit u vezi toga Rav Yisrael je odgovorio: "Odakle dolazi voda? Sirota sluškinja mora je donijeti. Mora otići na bunar, napuniti kante i donijeti nam te kante s vodom kako bismo oprali ruke. Što više vode koristim za pranje ruku, to ona ima više posla. Ne želim da moja pobožnost počiva na leđima njezina rada."

Magid - Prihvatanje duhovne poruke

Micva je da podučimo našu djecu o Izlasku iz Egipta. Talmud kaže da ako nemate dijete koje bi postavilo Četiri pitanja, netko od odraslih treba postaviti ta pitanja. A ako nemate drugu odraslu osobu, trebali biste ih sami postaviti! Sve ako su ljudi za stolom mudri mudraci, čak i oni moraju ispričati priču, kao da je svaki od njih najmlađe dijete.

Rabi Eliyahu Dessler (1892-1953.) pita se kako je moguće da je isti materijal s kojim se postupa na isti način namijenjen obrazovanju male djece jednako kao i osamdesetogodišnjeg mudraca i svih između?

On odgovara da iako osoba može biti intelektualno zrela i mudra, mi smo svi mladi u srcu. Način da ostavite dojam na srce isti je za dijete i za odraslu osobu. Tijekom Sedera svi smo dužni sebi dopustiti da budemo jednako impresionirani i nadahnuti kao najmlađe dijete širom raširenih očiju pričom o čudima koja su se dogodila u vrijeme rođenja naše nacije.

Avadim hajinu - ropstvo

Ramchal (rabi Moshe Chaim Luzzatto; 1707-1746.) u *Putu pravednika* (Mesilat Yescharim) nam daje uvid u jedan od ključeva robovskog života:

Kad bi [ljudi] htjeli posvetiti barem malo pažnje svom načinu života, nema sumnje da bi se smjesta počeli pokajavati za svoja djela i da bi žaljenje u njima postajalo sve veće, sve dok ne bi posve prestali griješiti. Upravo takvo razmatranje nalazilo se u pozadini savjeta zlog faraona u njegovoj izjavi (*Izlazak 5,9*), "Pojačajte napore muškarcima..." Njegova namjera nije bila samo da ih liši slobodnog vremena, da mu se ne bi suprotstavljali ili kovali zavjere protiv njega, već je nastojao ogoliti njihova srca od svake misli putem trajne, beskonačne prirode njihova rada.

Ramchal zatim nastavlja s analogijom između faraonove strategije i taktike koju koristi nagon ka zlu koji prebiva u svakome od nas. Baš kao što je faraon koristio prezaposlenost kako bi odvratio ljude, tako smo i svi mi obuzeti hiperaktivnošću od strane neprijatelja u nama. Ova snažna unutarnja sila (*jecer*) tjera nas da budemo toliko zaposleni da nas to omete ne samo u postizanju naših ciljeva, već čak i u postavljanju ciljeva. Toliko dobrih stvari za napraviti, toliko aktivnosti, potreba, želja, stvari...da nemamo ni trenutka slobode da razmotrimo tko smo mi, što bismo mogli učiniti, od čega bismo sebe mogli osloboditi.

Četiri pitanja - inspiracija

Rabbi Shlomo Wolbe (1914-2005.) objašnjava da je Seder postavljen u obliku pitanja i odgovora zato što pitanja dolaze od onoga koga zanimanje podstiče da ih postavlja. Postavljanje pitanja se rađa iz *hitoriruta* – pobuđenog zanimanja. Pitanja u Hagadi bila su osmišljena tako da nas potaknu da dublje uronimo u događaje oko Izlaska iz Egipta i njihove implikacije za naš odnos s Hašemom. Tek kada se kod čovjeka probudi zanimanje, on se može osjećati kao da je osobno napustio Egipat.

I to se ne odnosi samo na nas. Rav Wolbe objašnjava da je noć Sedera

namijenjena da putem nadahnuća otvori srca naše djece.

Pošasti - mida zahvalnosti [*hakarat ha'tov*]

Kako možemo naučiti o zahvalnosti iz pošasti koje su zadesila Egipat? Pretpostavljam da bismo mogli biti zahvalni što se nisu desile nama. No, učitelji musara pronašli su još jednu lekciju u znak zahvalnosti kod pošasti.

Tko je inicirao pošasti? Mojsije, zar ne? Pa, ne baš svaku od njih. Pošast krvi (kada se voda rijeke Nil pretvorila u krv) i pošast žaba pokrenuo je Aharon, a ne Mojsije. Budući da je Nil zaštitio Mojsija dok je bio dijete, on je dugovao *hakarat ha'tov* [zahvalnost] toj rijeci i ne bi bilo primjereno da Mojsije udari Nil kako bi započele pošasti krvi ili žaba.

Ovo nas učenje potiče da razmotrimo koje mjesto zahvalnost ima u našim životima. Ako je Mojsije bio toliko zahvalan rijeci, to nas treba potaknuti da pogledamo na svoj život i uvidimo gdje mi dugujemo zahvalnost. Rijeka je održala Mojsija. Što održava vas?

Rijeka je nesvojevoljno poslužila Mojsiju, a on je ipak bio toliko zahvalan da je morao zadržati svoju ruku da ne djeluje protiv nje, makar to bilo pri služenju B-žjoj volji. Morao je pronaći drugi način. A ako se od njega tražilo da pokaže toliku zahvalnost prema nečemu što mu je nesvjesno poslužilo, koliko bismo mi trebali biti zahvalniji ljudima koji će nam svojom vlastitom voljom donijeti korist u naše živote. Prema kome biste trebali otvoriti svoje srce u znak zahvalnosti?

Otvrdlo srce - odgovornost

Priča o Izlasku iz Egipta vrti se oko faraona koji se opetovano slaže da oslobodi djecu Izraela, samo da bi odmah potom otkrio da mu je srce otvrdlo i tada tu odluku mijenja. Rabi Simcha Zissel Ziv, Alter iz

(nastavak s 12. stranice) **Alan Morinis: Pesah kroz leću musara**

Kelma (1824-1898.), piše da je faraon prije početka pošasti imao slobodnu volju kao i svi drugi. Međutim, nakon što je svjedočio pošastima, njegova je slobodna volja uvelike bila ugrožena. Pošasti su bile bjelodana čuda koja su pokazivala moć Hašema. Suočeno s tako jasnim dokazom b-žanske moći, nijedno ljudsko biće ne može ostati tvrdokorno.

Zato je B-g otvrdnuo faraonovo srce, kako bi neutralizirao utjecaj koji će doživljaj čuda izvršiti na njegovu slobodnu volju. Otvrdnjavanje njegovog srca imalo je terapijski učinak: ono je ponovno dovelo njegove unutarnje mehanizme u stanje u kojem su bili prije nego što su počele pošasti. Stoga je odbijanje da pusti Židove bila faraonova osobna odluka i njegova odgovornost. Budući da je djelovao po svojoj slobodnoj volji, on je - poput nas - odgovoran.

Maca/Maces - jecer hara

Maharal (1525-1609.) piše da je razlog zbog kojeg se maces naziva *lehem oni* to što on sadrži samo dva osnovna sastojka - brašno i vodu, a svi drugi dodaci mu nedostaju. Ovaj je kruh sličan siromašnom čovjeku koji nema ništa drugo do li samoga sebe.

Rabi Shlomo Wolbe objašnjava da kvasac u tijestu djeluje onako kao što *jecer ha'ra* [sklonost ka negativnom] djeluje u našim životima. Kvasac je vanjski čimbenik koji čini da tijesto raste. Isto tako, *jecer* napuhava (umjetno uvećava) naše urođene osobine tako da budu veće nego što bi mogle i trebale biti.

Na primjer, svakoj je osobi potrebna određena doza samopoštovanja. Međutim, *jecer* napuhava tu potrebu za čašću i čini da ta osoba traži čast u svakoj prilici.

Isto tako, zavist igra pozitivnu ulogu motivirajući osobu da nešto poduzme. No, *jecer* napuhava tu zavist sve dok ona ne obuhvati sve što njegov susjed posjeduje.

Maces nam daje lekciju o držanju

naših osobina na njihovoj optimalnoj razini, bez napuhavanja.

Maror, vino i maces

"Ni riječi, ni priče ni najrazigranija mašta nisu dovoljni da se u potpunosti prožive bol i patnja našeg naroda. Potrebne je nešto učiniti! I tako imamo praktične *micvos*; gorki *maror*, četiri kraljevska pehara vina i *maces* za izbavljenje. Jedemo oslo-njeni, doživljaj iskušavamo svojim nepamćenjem i doživljavamo izbavljenje svojim tijelom. Najveći *talmid haham* (mudrac Tore), koji je najdublje povezan s dubinama Tore, mora jesti i okusiti to ako želi iskusiti *geula* (izbavljenje). To je jedini način da u potpunosti ponovno oživite taj doživljaj.

"Samo razmišljanje ne može nas odvesti dalje. Potrebna je fizička dimenzija."

(Rabi Avi Fertig, *Bridging the Gap - Premošćivanje jaza*)

Halel

Recitiranje molitve Halel prekinuto je obrokom Sedera. Halel započinjemo prije jela i završavamo ga nakon što smo pojeli.

Jedan od psalama Halela uključuje riječi:

Kućo Izraelova, blagosiljajte Vječnoga!

Kućo Aronova, blagosiljajte Vječnoga!

Kućo Levijeva, blagosiljajte Vječnoga!

Vi koji poštujete Vječnoga, blagosiljajte Vječnoga.

Primijetite da "vi koji poštujete Vječnoga" se ne nazivaju "kućom" kao sve ostale kategorije. Zašto je tako?

Na hebrejski se "vi koji poštujete Vječnoga" kaže "*jarei Hašem*." Izrael ima kuću. Aharon ima kuću. Levi ima kuću. Ali oni koji poštuju Vječnoga, nemaju kuće. Mnogi segmenti židovskog svijeta dobro fun-

kcioniraju samo onda kada su organizirani pod krovom, imaju temelje i zidove. Međutim, oni koji poštuju Vječnoga vrše svoje prakticiranje duhovnosti u dubinama svojih vlastitih duša. Oni nemaju potrebe za kućom.

DAJENU

Dajenu djeluje kao jednostavna dječja pjesmica, zar ne? Ona proslavlja sve stvari koje je B-g učinio za nas, i one rastu na sve višu i višu razinu, dok bismo mi bili zadovoljni i zahvalni u bilo kojem trenutku tog uspona.

Veselo pjevamo: Da nas je B-g izveo iz Egipta, ali nije presudio Egipćanima, za nas bi to bilo dovoljno. Da je presudio Egipćanima, ali da nije uništio njihove idole, *dajenu*. Da je uništio njihove idole, ali da nije ubio njihove prvence i to bi, također, bilo dovoljno. I tako dalje.

Rabi Eliyahu Ha'Kohen Ha'Itamari iz Izmira (umro 1729.), autor *Shevet Mussara* (Palica musara) objašnjava da bi se za svaki od B-žanskih darova ili čuda nabrojanih u ovoj pjesmi mogao iznijeti argument da je B-g trebao djelovati na drugačiji način. Mi slavimo B-ga zato što je razmotrio sve te argumente i postupio na način koji je bio najbolji za nas i za slavu B-žjeg Imena.

Na primjer, B-g nas je mogao izvesti iz Egipta, a Egipćane ostaviti na miru. Oni su bili samo pijuni u faraonovoj igri, zar ne? Možete iznijeti taj argument, ali činjenica da to nije ono što se dogodilo prisiljava nas da ispitamo što nije u redu s tim alternativnim stajalištem koje je B-g razmotrio i odbacio. Egipćani nisu mogli biti proglašeni nevinima.

Tako je sa svim stihovima pjesme. Kako se to moglo odigrati? Možete li prepoznati što je pogrešno u vezi te alternativne mogućnosti?

HA'ŠANA HA'BA B'JERU-ŠALAJIM - SLJEDEĆE GODINE U JERUSALEMU ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Pitanje koje nije postavljeno

Pesah je noć pitanja, ali postoji jedno koje ne postavljamo, a značajno je. Zašto uopće postoji Pesah? Čemu godine trpljenja i ropstva? Izrael je bio izbačen. Postigao je svoju slobodu. Vratio se u zemlju koja je njihovim precima bila obećana stoljećima ranije. No, zašto je bilo potrebno izgnanstvo? Zašto B-g nije za Abrahama, Izaka ili Jakova posložio stvari tako da jednostavno naslijede zemlju Kanaan? Da Izraelci nisu otišli u Egipat u danima Josipa, ne bi bilo patnje ni potrebe za oslobođenjem. Zašto Pesah?

To pitanje je nezaobilazno, uzimajući u obzir biblijski narativ. Tora upućuje na to da nije bilo ničeg slučajnog u događajima koji su doveli do Pesaha. Stoljećima ranije, Abrahamu je B-g rekao u 'savezu među polutkama,' 'Znaj zasigurno da će tvoji potomci biti stranci u tuđoj zemlji i da će biti robovi i tlačeni četiri stotine godina' (Postanak 15, 13). U toku Hagade mi više puta ponavljamo činjenicu da je cijeli slijed događaja bio dio predodređenog plana. B-g je 'unaprijed proračunao kraj' patnjama. Kada je Jakov otišao u Egipat on je bio, kako nam je rečeno, *anus al pi ha-dibur*, 'natjeran b-žanskim proglasom.' B-g sam je rekao Jakovu, 'Ne boj se otići u Egipat jer ću tamo od tebe učiniti velik narod' (Postanak 46,3) bez da mu je dao nagovještaj patnji koje će njegova djeca tamo podnositi. Mudraci kažu da je Jakovu, na kraju njegovog života, kada je htio reći svojoj djeci što će im se dogoditi 'na kraju dana' dar proroštva bio oduzet od njega. Bez da su toga svjesni, Izraelci su bili dio priče čiji je scena-

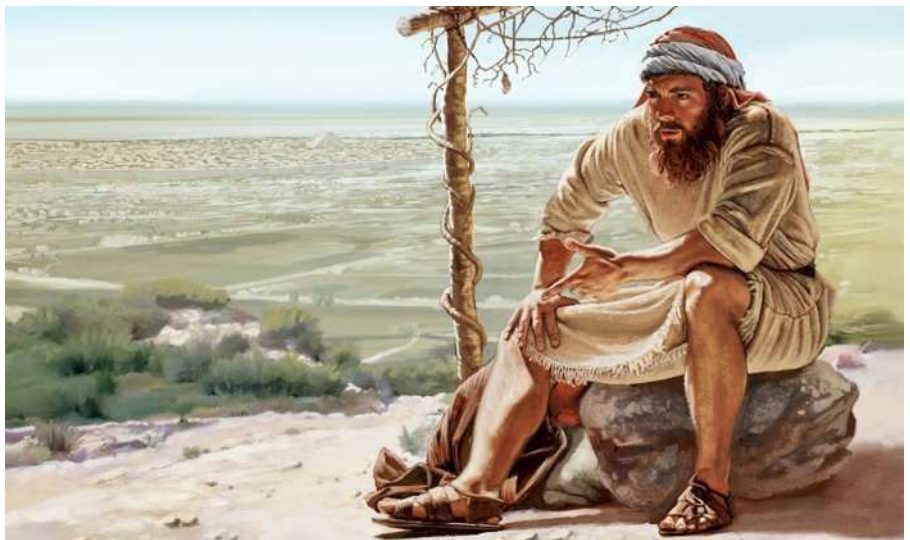
rij napisan davno prije.

Midraš – jedno od nekoliko mjesta na kojima mudraci izražavaju svoju uznemirenost oko te neobične strategije providnosti – izražava taj problem vrlo akutno:

Sveti, da je blagoslovljen, nastojao je postići proglas o kojem je govorio Abrahamu, da će 'njegovi potomci biti stranci u tuđoj zemlji.' Zato je posložio stvari tako da je Jakov volio Josipa više od svojih ostalih sinova, tako da bi braća bila ljubomorna i mrzila Josipa te da bi ga prodali Jišmaelcima koji su ga odveli u Egipat, a Jakov je zatim čuo da je Josip još živ i da živi tamo. Rezultat je bio da su Jakov i plemena otišli u Egipat i postali robovi. Rabi Tanhuma je rekao: S čime se to može usporediti? Sa čuvarom stada koji želi staviti jaram na kravu, ali krava odbija da se jaram stavi na nju. Što on tada čini? Uzima tele od krave i vodi ga u polje koje treba orati. Tele počinje plakati za svojom majkom. Krava, kada čuje plač svog telića, žuri u polje i tamo, dok je njena pažnja zauzeta samo njenim djetetom, na nju se stavlja jaram. (*Tanhuma, Vaješev* 4)

Scenarij koji B-g piše za Svoj narod ponekad je zastrašujuć. Mudraci su to izrazili stihom 'Kako su zastrašujuća B-žja djela prema sinovima ljudskim' (Psalam 66,5). Zašto je On želio da Njegov narod iskusi ropstvo? Zašto je izgnanstvo u Egiptu bilo potreban preludij za njihov život kao suverenog naroda u obećanoj zemlji?

Knjiga proroka Jone govori nam neobičnu priču. Od Jone je B-g tražio da prenese upozorenje narodu Ninive. Njihovi su putevi iskvareni, grad će biti uništen ako se ne pokaju. Jona bježi od svoje misije i kroz knjigu saznajemo zašto. On kaže da je znao da će se ljudi Ninive, kad čuju riječi proroka, pokajati i da će im biti oprošteno. Za Jonu, to je bilo nepravedno. Kada ljudi čine grijeh, oni trebaju trpjeti posljedice i biti kažnjeni. To je osobito tako u slučaju Ninive, grada Asiraca koji je bio uzrok mnogih patnji Izraela. B-žje opraštanje bilo je u konfliktu s Joninim osjećajem za kazneno pravo. B-g je odlučio naučiti Jonu moralnu lekciju. On mu šalje tikvu koja mu stvara hladovinu od vrućeg

(nastavak s 14. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Pitanje koje nije postavljeno**

sunca. Sljedećeg dana On šalje crva koji prouzroči da se tikva osuši i uvene. Jona pada u suicidalnu depresiju. B-g mu zatim kaže: "Tebi je žao tikve oko koje se nisi trudio niti si učinio da naraste. Preko noći je nikla i preko noći usahla. A meni da ne bude žao Ninive, velikog grada u kojem živi više od 120 tisuća ljudi koji ne raspoznaju svoju desnu ruku od lijeve, a uz to i mnogo stoke?" (Jona 4,10-11)

B-g uči Jonu da bude brižan dajući mu nešto i zatim uzimajući to. Gubitak nas uči da vrednujemo stvari, iako obično prekasno. *Ono što imamo, a zatim izgubimo, ne uzimamo zdravo za gotovo.* Religiozna vizija nije gledanje stvari koje nisu ovdje. To je gledanje stvari koje su ovdje i koje su uvijek bile ovdje, ali koje nikada nismo primijetili ili im pridali pažnju. *Vjera je oblik pozornosti. Ona je održavanje pogleda na čudesnosti onoga što jest, jer nije trebalo biti.* Ono što izgubimo i zatim nam je vraćeno učimo vrednovati na način na koji to nikada ne bismo učinili da to nismo najprije izgubili. Vjera je stvar toga da ne uzimamo stvari zdravo za gotovo.

To je ključ za razumijevanje cijelog niza narativa u knjizi Postanka. Sara, Rebeka i Rahel čeznule su da imaju djecu, no otkrile su da su neplodne. Jedino kroz B-žju intervenciju bile su sposobne začeti. Abraham je prošao kroz kušnju vezivanja Izaka, samo kako bi otkrio da B-g, koji je tražio od njega da žrtvuje dijete, kaže 'Stop' u posljednjem trenutku. Tako obitelj saveza uči da imati djecu nije nešto što se jednostavno događa. To je način na koji je izraelski narod naučio, na samom

početku svoje povijesti, *da nikada ne uzima djecu zdravo za gotovo.* Židovski kontinuitet, podizanje novih generacija Židova, nije prirodan, neizbježan proces koji brine sam o sebi. On zahtijeva neprestani trud i pažnju. Ista je stvar i sa slobodom.

Sloboda u biblijskom smislu – odgovorna samokontrola – nije prirodna. Upravo suprotno, prirodni poređak u ljudskim društvima, kao i u životinjskom carstvu, jest da jaki dominiraju nad slabima. Ništa nije rjeđe ili teže nego postići društvo jednakog dostojanstva za sve. Da samo zamislimo takvo društvo potreban nam je veliki odmak od prirode. Tora nam kaže kako je to bilo postignuto, kroz povijesno iskustvo naroda koji će nakon toga biti prenositelj B-žje poruke čovječanstvu.

Izrael je morao izgubiti svoju slobodu prije no što će ju znati vrednovati. Jedino onome što izgubimo pridajemo potpunu pozornost. Izrael je morao pretrpjeti iskustvo ropstva i degradacije prije nego li je mogao

naučiti, znati i intuitivno osjećati da ima nešto moralno pogrešno sa opresijom. Ni Izrael, niti bilo koji drugi narod, ne bi mogao neprekidno prenositi tu poruku bez da oživljava to iz godine u godinu, da osjeti oštar ukus kruha nevolje i gorčinu ropstva. Tako je stvorena, prilikom samog rođenja naroda, čežnja za slobodom koja je bila u samoj srži sjećanja i identiteta.

Da je Izrael ostvario svoju nacionalnost odmah u dobu patrijaraha bez iskustva izgnanstva i progonstva, on bi – poput mnogih drugih naroda u povijesti – slobodu uzimao zdravo za gotovo; a kad se sloboda uzima zdravo za gotovo, ona se već počinje gubiti. Izrael je postao narod začet u ropstvu tako da nikada ne prestane čeznuti za slobodom – te da zna da je sloboda sve samo ne prirodna. Ona zahtijeva stalnu budnost, neprestanu moralnu bitku. Izrael je otkrio slobodu gubeći je. Neka je više nikada ne bismo izgubili.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Benjamin Bloch:

5 najvažnijih stvari koje moramo znati o Pesahu

Učenjaci su se dugo pitali kako to da Židovi koji broje manje od četvrtine jednog postotka ljudske populacije, imaju tako snažan utjecaj na svim poljima ljudskih postignuća.

Odgovor možda seže sve do samog početka rođenja našeg naroda i priče o blagdanu Pesahu koji ćemo sada slaviti.

Pesah nas uvodi u pet glavnih koncepata koji su postali naše vodiče za uspješno i produktivno življenje. To je pet najvažnijih stvari koje trebamo znati o Pesahu i uvesti u svaki dan ostatka godine. Budući da smo ih usvojili one su postali dio duše našeg naroda tisućama godina od vremena Izlaska. Imamo privilegiju gledati kako ispunjavamo ulogu koja nam je proročki dana, a to je da budemo svjetlo narodima.

One su naš najveći doprinos svijetu, a mogu se sažeti u pet riječi: sjećanje, optimizam, vjera, obitelj i odgovornost.

Važnost sjećanja

"Sjećajte se da ste bili stranci u Egiptu." "Sjećajte se da vas je G-spod izbavio iz ropstva." *Sjećanje* je biblijska zapovijed koja nikad nikome nije bila važna sve dok židovski narod nije došao na scenu. Priča Pesaha je ona s kojom je započela važnost sjećanja.

Povijest je jedini način na koji možemo učiti od prošlosti. Povijest nam dozvoljava da rastemo stojeći na ramenima divova. Ako pogriješiš jednom, čovjek si. Ako nikad ne

učiš iz onoga što se dogodilo prije, bezuman si. Zato je toliko važno obratiti pažnju na riječi Georgea Santayane: "Oni koji ne uče od prošlosti, osuđeni su na to da ju ponavljaju."

Jedino ako smo svjesni svoje prošlosti, možemo kao ljudi biti ispunjeni svrhom i značenjem. Sjećanje povezuje našu prošlost sa našom budućnosti. Naučiti cijeniti sjećanje prvi je korak na stepenicama uspjeha.

Važnost optimizma

Kada proučavamo priču o Pesahu, vidimo da najteži zadatak koji je Mojsije imao, nije bio taj da Židove izvede iz Egipta, već da Egipat izvede iz Židova. Oni su se toliko navikli na svoj status robova da su izgubili svaku nadu u to da se njihova sudbina može promijeniti.

Bez nade oni bi bili izgubljeni.

Pravo čudo Pesaha i njegove rele-

vantnosti jest poruka da uz B-žju pomoć, nijedna teškoća nije nepremostiva. Tiranin poput faraona može biti pobijeđen. Narod moćan poput Egipta može biti poražen. Robovi mogu postati slobodni. Potla-

čeni mogu skinuti okove svojeg robovanja. Sve je moguće ako se samo usudimo vjerovati da je moguće.

Biblijski događaj Izlaska podigao je duh optimizma koji je mnogim ljudima tokom povijesti pomogao da se izbore za svoju Obećanu zemlju. Nada koju imamo u prisjećanju na to kako je Bog spasio naše pretke, omogućila je čak i Židovima zatočenima u Auschwitzu da potajice slave ovaj blagdan slobode te da povjeruju u mogućnost svog vlastitog izbavljenja.

Taj optimističan duh, utemeljen na našoj čudesnoj povijesti, drugi je veliki dar koji smo darovali čovječanstvu i koji definira naš identitet.

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Benjamin Blech: 5 najvažnijih stvari koje moramo znati o Pesahu**

Važnost vjere

Židovski optimizam ukorijenjen je s druge strane u čvrstom vjerovanju u to da smo blagoslovljeni podrškom od B-ga koji brine za nas. A ta vjera u osobnog B-ga daje nam i samopouzdanje te vjeru u budućnost i u našu sposobnost da možemo pomoći promijeniti svijet.

B-g nije rekao na Sinaju "Ja sam tvoj B-g, koji je stvorio nebo i zemlju." On je objavio, "Ja sam tvoj B-g, koji te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva." B-g Stvoritelj teoretski bi mogao zapostaviti svijet nakon što je izvršio svoj zadatak. Međutim, B-g koji je izbavio svoj narod iz ropstva, jasno daje do znanja da je on neprestano uključen u naš život i čini sve za naš opstanak.

Priča o Pesahu otkriva nam da povijest nije slučajnost. Ona slijedi B-žji savršeni plan i Njegov unaprijed utvrđen red. "Red" je na hebrejskom "*seder*" – i to je razlog zbog kojeg glavni dio blagdana Pesaha nazivamo tim imenom. Slučajnost nije židovski koncept. Slučajnost je samo B-žji način da ostane anoniman.

Vjera nam daje sigurnost da, bez obzira na naše današnje probleme, sve ide u smjeru konačnog mesijan-

skog otkupljenja. To je ono što nas je uvijek motiviralo na napredak i na sudjelovanje u *tikun olamu*, naporima da poboljšamo svijet.

Važnost obitelji

Pesah nas je naučio još jednoj temeljnoj istini: poboljšanje svijeta počinje sa našim obiteljima.

B-g je svoj narod izgradio ne tako što je zapovjedio da se stotine tisuća ljudi sakupi na trgu, već tako što je tražio od Židova da svoje domove pretvore u mjesto štovanja i to kroz Seder koji je posvećen primarno odgovaranju na dječja pitanja.

Djeca su naša budućnost i zato ona zahtijevaju našu najveću pozornost. Dom je prvo mjesto na kojem oblikujemo svoj identitet i otkrivamo svoje vrijednosti.

Čak više od sinagoge, naš dom je mjesto na kojem sijemo sjeme budućnosti i osiguravamo svoj kontinuitet. Ne čudi stoga što komentatori ističu da je prvo slovo Tore *bet*, slovo čije značenje je 'kuća'. Sav ostatak Tore slijedi tek nakon što razumijemo prvo mjesto koje zauzima obitelj.

Svijet se može rugati židovskim roditeljima jer pretjerano štite svoju djecu i jer su previše orijentirani na njih, no upravo su oni odgovorni za izuzetna postignuća svojeg potomstva.

Na Sederu, djeca se ohrabruju u tome da budu 'zvijezde' i prema njihovim se pitanjima odnosi sa poštovanjem. To je prvi korak u razvoju židovskih genija.

Važnost odgovornosti prema drugima

Jedno se ozbiljno pitanje postavlja dok slavimo božansko oslobođenje od egipatskog ropstva. Mi zahvaljujemo B-gu što nas je izveo od tamo, no zašto je On uopće dozvolio da postanemo žrtve takvog maltretiranja?

Izvanredan odgovor postaje očigledan u brojnim tekstovima Tore. Mi smo bili robovi u Egiptu – pa stoga imamo suosjećanje za potlačene u svakoj generaciji. Bili smo robovi u Egiptu – i zato moramo brinuti o pravima stranaca, beskućnika i siromaha. Iskusili smo tlačnje – i zato više od svih drugih moramo razumjeti bol koju osjećaju potlačeni.

Svrha naše patnje bila je da nas učini ljudima koji će biti predani poboljšavanju onoga što je krivo u svijetu, ljudima koji će postati B-žji partneri u stvaranju svijeta koji će biti dostojan konačnog izbavljenja.

Seder započinjemo pozivajući gladne i beskućnike da nam se pridruže. Na završetku Sedera otvaramo vrata za Elijahua. Naše prihvaćanje odgovornosti prema drugima ključ je za požurivanje dolaska Mesije.

Od najranijeg djetinjstva svaki se Židov poistovjećuje sa ovih pet moćnih ideja koje su u samoj srži Pesaha i njegove poruke. Upravo zato što su sjećanje, optimizam, vjera, obitelj i odgovornost postale temeljne karakteristike našeg naroda, naša postignuća nadmašuju ono što su ljudi smatrali mogućim. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Yisrocher Frand:

Ono smo što činimo

Jedna od tema koja se godinu za godinom pojavljuje na Sederu jest karakter dijaloga između mudrog sina i njegovog oca u Hagadi. Mudar sin pita oca "Koja su svjedočanstva, zapovijedi i propisi koje ti je Hašem, naš B-g, zapovijedio?" Odgovor koji mu se daje je "Zato mu objasni zakone žrtve za Pesah: nitko ne smije jesti desert nakon posljednjeg zalogaža žrtve za Pesah."

Zašto je ovaj sažet odgovor prikladan odgovor na njegovo sveobuhvatno pitanje? Jednostavan i vjerodostojan točan odgovor na to je da je tvrdnja "*Ejn maftirin ahar haPesah afikoman*" posljednja Mišna u Pereku Arvei Pesachim, koji raspravlja o zakonima za večer Sedera. U stvari, mi mu kažemo sve – od A do Ž – iz tog poglavlja Talmuda. Zakon da nitko ne smije ništa jesti nakon afikomana je "Ž" – posljednja stvar u katalogu zakona koje nalazimo u traktatu Talmuda koji se bavi Pesahom.

Međutim, ako želimo sudjelovati u homileti (što je veoma uobičajeno

na večer Sedera) netko bi mogao to interpretirati na sljedeći način: Mudri sin pita temeljno pitanje. Svi shvaćamo koliko je priča o izlasku osnova i temelj naše religije i našeg povijesnog iskustva. Ipak, mudri sin pita – zašto nam treba sva ta gomila *micvos* vezanih uz Izlazak? Ne bi li bile dovoljne jedna ili dvije simbolične zapovijedi kao podsjetnik na taj događaj? Štoviše, uz svo mnoštvo *micvos* povezanih sa Pesahom i večeri Sedera, postoji još nekoliko *micvos* koje Tora navodi kao "*zeher l'Icias Micraim*" (podsjećanje na izlazak iz Egipta). Primjerice, *micva* o tefilinu i *micva* o otkupu prvorodenca spadaju među "*zeher l'Icias Micraim*". Čemu toliko *micvos*? Čemu sva ta svjedočanstva, zapovijedi i propisi?

Pitanje koje postavlja mudri sin je pitanje koje Sefer HaHinuh pripisuje svom sinu. U *micvi* 16 (vezanoj uz zabranu lomljenja kosti žrtve Pesaha), autor objašnjava razlog te *micve*: na večer Sedera moramo se osjećati kao bogati ljudi, kraljevi i

prinčevi. Kraljevi i prinčevi ne lome kosti kada jedu meso. Takvo je ponašanje svojstveno onima koji rijetko jedu meso pa žele iz slomljene kosti izvući i posljednji zalogaž. Hinuh piše da nam, u svrhu toga da se osjećamo kao slobodni i bogati ljudi (iskustvo "*herusa*"), Tora zapovijeda da izbjegavamo takvu praksu i da ne lomimo kosti na večer Sedera.

U tom temeljnom učenju, autor piše (svom sinu), "Nemoj misliti da je broj zapovijedi povezanih sa Izlaskom pretjeran i da bi jedan ili dva rituala bilo dovoljno da naša djeca i unuci ne zaborave povijesne događaje izlaska iz Egipta. Takva ideja (koja predstavlja temelj pitanja mudrog sina) je pogrešna. Dragi sine, slušaj ovo i to će ti dati osnovno razumijevanje Tore i mnogih *micvos*: Čovjek je pod utjecajem onoga što čini (*Adam nif'al k'fi peulosov*)."

Svijet kaže, "Ono si što jedeš". Hinuh kaže, "Ono si što činiš" i "Ono što činiš, to postaješ."

Hinuh daje poznatu usporedbu o čovjeku koji je bio pravedan – ljubazan, suosjećajan i plemenit. Iz nekog razloga, završio je u profesiji u kojoj je morao biti okrutan. U današnje vrijeme, možemo zamisliti nekoga tko je dospio u probleme s mafijom. Uvukli su ga u svoj posao i rekli mu da će provoditi njihove zamisli. "Ti ćeš početi lomiti koljena ljudima, u suprotnom ćemo mi slomiti tvoja!"

Taj je čovjek započeo kao predivna i suosjećajna osoba. Ali, godinama je morao zarađivati tako da provodi volju mafije i koristi sve vrste nasilja kako bi prikupio novac

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Ono smo što činimo**

za svoje poslodavce. Hinuh piše da će takav čovjek neizbježno razviti karakter koji je okrutan i bezdušan. Postaješ ono što vježbaš. Ono si što činiš.

S druge strane, on piše, čovjek koji je zao i okrutan ali je u svojoj profesiji prisiljen biti ljubazan i velikodušan, postat će suosjećajna osoba. To je, kaže on, ono čemu *micvos* služe. Za nas nije dovoljno da učinimo jednu ili dvije stvari. Što više činiš, to više postaješ. Temeljna ideja *micvos* jest da nas mijenjaju na bolje! Tora želi da ostane trajan utisak u našim dušama. Kroz držanje *micvos* mi se moramo mijenjati. Mora ostati utisak. Taj trajan utisak u našim dušama dolazi kroz neprestano ponavljanje b-žanski određenih akcija.

Zato, ako pijemo vino, naslanjamo se, imitiramo slobodne bogate ljude, ne lomimo kosti i igramo ulogu, mi ćemo postati kao bogati ljudi, kraljevi i prinčevi. To je razlog zbog kojeg ne jedemo desert nakon *afikomana*. Želimo da taj *okus* (*macesa*/žrtve Pesaha) ostane u našim ustima. Želimo stvoriti trajan utisak kroz *micvos* koje činimo. To je ono što kažemo mudrom sinu. Želja da imamo trajan utisak je simbol onoga što *micvos* predstavljaju. Cilj *micvos* je da postanemo drugačiji, bolji ljudi. Taj cilj postizemo tako da djelujemo. Što više činimo, to bolji postajemo. To je razlog za svjedočanstva, zapovijedi i propise koje nam je *Hašem*, naš B-g, zapovijedio.

Je li faraon zaboravio sve što se dogodilo prošlog tjedna?

Židovski narod tek je napustio Egipat i ulogorio se kraj Crvenog mora. Stih nam kaže da je "faraon čuo da je narod pobjegao pa se nje-

govo srce i srce njegovih slugu u odnosu na narod promijenilo te je rekao 'Što smo to učinili pusteći Izrael da nam više ne služi?'" (*Šemot* 14,5) To je tjedan dana kasnije – sedmog dana Pesaha – i faraon se budi i kaže sam sebi, "Sve ove godine smo imali tako dobru pogodbu – 600 tisuća ljudi radilo je za nas besplatno – zašto smo učinili takvu glupost poslavši ih da odu?" Nevjerojatno – to nema smisla!

Svi znaju da faraon nije poslao narod da ode. Egipatska zemlja pretrpjela je devet strašnih pošasti koje su kulminirale posljednjom pošasti pomora prvorodenaca. Do tog je trena bilo sasvim jasno da je u pitanju B-žja ruka i da faraon nema drugog izbora nego pustiti Židove da odu. Kako možemo reći da ih je on "poslao da odu"?

Rav Jaakov Kamenetsky, *zt"l*, kaže da iz ovog stiha učimo lekciju o ljudskoj prirodi. Taj uvid stječemo svakodnevno kada gledamo svoje prijatelje i kolege. Problem je u tome što to često ne vidimo kad je riječ o nama samima. Dvije su stvari koje se bore za prevlast nad čovjekom – njegove emocije i njegov razum, njegovo srce i njegov intelekt. Kada dođe do sukoba između emotivnog i racionalnog dijela ljudskog bića, emocije će prevladati i učiniti da racionalni dio zaboravi ono što mu je do jučer bilo sasvim jasno. Ako emocije mogu pronaći makar i najmanje opravdanje za razumijevanje stvari na način koji odgovara čovjekovim željama, one će izvrnuti sve ono što je jasno svakoj racionalnoj osobi. Emocije i strasti nadvladat će intelekt.

Faraon je imao dobre uvjete. Besplatna radna snaga bila je ekonom-

ski isplativa egipatskom društvu. Njihova je želja, više od svega, bila ponovno dovesti Židove u ropstvo. Faraon je, vidjevši Židove koji su se ulogorili pred Ba'al Cefonom (14,2) (Ba'al Cefon bio je egipatski idol), razmišljao ovako: "B-g je pobijedio sve naše bogove, no sada kad su se oni ulogorili pred Ba'al Cefonom, *Ribono šel Olam* je izgubio ovu bitku." Iako bi svaka racionalna osoba nakon svega što se dogodilo zaključila da je B-g Svemoguć, faraon je u svom očaju pronašao opravdanje za to da krene u ponovno porobljavanje židovskog naroda.

Kada je došao do Crvenog mora i vidio kako se ono čudesno razdvojilo te kako je židovski narod prošao po suhom, faraon nije zaključio ono što bi svatko razuman zaključio – da to mora biti B-žja ruka. Ljudi se boje hodati ispod ljestava kako se one ne bi srušile na njih – kako bi onda mogli učiniti takvu ludost i krenuti u središte mora? Faraon je opet imao svoju teoriju – "jak istočni vjetar" (14,21) bio je odgovoran za razdvajanje mora, a ne B-žja ruka. Emocije kažu, "to je istočni vjetar". Razum kaže, "to je B-žja ruka." No, ako čovjek nešto želi, njegove emocije će iskriviti ono što je svima drugima sasvim očigledno samo kako bi zadovoljile njegovu želju i strast.

To je moralna lekcija koju učimo iz "mi smo poslali Izrael iz Egipta". Kada god se nađemo u situaciji u kojoj su naše emocije u konfliktu s našom logikom, moramo biti izuzetno oprezni i tražiti savjet od nekoga tko u toj situaciji nema nikakvih interesa. Ne možemo vjerovati vlastitim prosudbama.■

Prevela Anja Grabar

Moj je otac umro netom prije svog 61. rođendana. Meni je tada bilo 27 godina i po mom mišljenju to je značilo da mi je prošlo gotovo pola života. Lekcija koju sam izvukao iz očeve smrti je da život ima kraj i ako postoji nešto što ti je važno, najbolje je primiti se toga upravo sada, iz sve snage, jer nikad ne znaš što budućnost može donijeti.

Nevjerojatno je koliko sam se dobro uspio držati te životne lekcije. Gotovo potpuno predano sam išao, ponekad čak i preko mjere, za onime što mi je bilo najvažnije u životu. Živio sam u skladu s idejom da kad otkriješ da umireš, na tvojoj listi ciljeva ne bi trebalo biti ništa, jer si već učinio stvari koje su ti najvažnije. Ljudi provode godine proučavajući meditaciju, jogu, povlače se u tišinu, naprežu se kako bi dohvatili kratkotrajni djelić iskustva kojeg je meni dala očeva smrt; sposobnost da živimo u sadašnjosti, da "sada budemo ovdje" (Dass, 1978).

Nažalost, čak i najtransformativnija životna iskustva imaju tendenciju da s vremenom izblijede. Kao i većina od nas, kako sam stario postajao sam oprezniji, postajao sam više usredotočen na bauk potencijalnih posljedica i sve više oklijevao snažno zaveslati prema nepoznatom horizontu svojih snova. Ukratko, malo-pomalo sam izgubio vezu sa

životnom lekcijom koju sam naučio
iz očeve smrti.

Od očeve smrti sada je prošlo četrdeset godina, i ove sam godine primijetio madež na svom licu koji je rastao i mijenjao se rapidno brzo, jednako kao i razina moje zabrinutosti. Otišao sam u obližnji dom zdravlja gdje mi je liječnik rekao da moj madež ispunjava svih pet kriterija koji upućuju na potencijalnu zloćudnost. Obuzela me panika. Pretpostavio sam da imam rak i počeo u sebi uvježbavati kraj svog života. Bih li mogao nastaviti raditi dok se liječim od raka? Da li bih to htio? Hoće li moja žena biti financijski dobro? Kako ću smisleno provoditi vrijeme sa svojom djecom? Ako budem znao da je život došao kraju, kako želim provesti kraj svog

života?

Kad sam konačno došao kod dermatologa, pažljivo me pregledao i onda mi rekao da smatra da imam nemalignu leziju kože. Trebala mi je minuta da shvatim što mi govori, kako vjerojatno nemam rak. Neću umrijeti, barem ne od toga.

Liječnik je preporučio uklanjanje madeža odmah, dok sam još tamo, te je počeo govoriti o ožiljku koji će vjerojatno ostati jer je madež bio poprilično velik i vrlo vidljiv na mom licu. Bez razmišljanja sam mu rekao da bih htio da ostavi barem mali ožiljak. Zbunjeno me upitao zašto bih želio ožiljak na licu. Rekao sam mu da mislim da bi mi bilo od velike pomoći kada bih svako jutro kad se probudim i pogledam se u

ogledalo, vidio vidljiv i teško nezamjetljiv podsjetnik na lekciju koju me moj otac naučio prije četrdeset godina: da moj život ima kraj i da je najbolje da ovaj dan provedem radeći stvari koje su mi najvažnije. Očekujem da ću "ožiljak nositi čitavog života", što znači da ću na obrazu imati ožiljak do kraja života. U isto vrijeme, "ožiljak ću nositi čitavog života", znači da će me moj ožiljak podsjećati da sam živ i da moram ostati usredotočen na to da živim život punim plućima.

Lehajim! (za život) ■

dr. Kathleen M. Pike:

Pesah, metafora psihoterapije

Dok sunce večeras zalazi, milijuni Židova širom svijeta otvorit će Pashalnu Hagadu i ponovo ispričati priču o izlasku iz Egipta – jednu od najstarijih, najvećih priča o putovanju u slobodu. To je priča puna drame, proturječja, simboličnih slika i dubokih učenja.

Volim ovu pripovijest jer u njoj ima ponešto za svakoga; prava je škrinja dragulja za mentalno zdravlje.

1. Ropstvo. Židovski narod bio je rob u Egiptu. Poput crnih Južnoafrikanaca za vrijeme apartheida o čemu sam ranije pisala, kad ljudi nemaju prava, oni nisu voljni progovoriti i gotovo je nemoguće dovesti do promjene. Osobe s mentalnim bolestima često budu ušutkane stigmom povezanom s mentalnim bolestima. Neke ušutka i sam psihički poremećaj. Ljudi s mentalnim problemima svih vrsta izloženi su ogromnom riziku da čame u tišini i u sjeni društva, poput robova u Egiptu.

2. Pošasti. Židovski narod nije napustio Egipat sve dok čirevi, tuča, skakavci, žabe i još gore - ukupno 10 zala nije pogodilo narod Egipta. Kada ljudi dođu na terapiju, središnje pitanje je "zašto sada?" budući da su u pravilu patili dugo vremena prije nego što su potražili pomoć, za razliku od drugih zdravstvenih stanja. Zašto se ne ustručavamo nazvati liječnika kad nam dijete ima temperaturu, ali kada primijetimo ili iskusimo probleme poput anksioznosti i depresije, oklijevamo napraviti dramu od toga i nadamo se da je to samo faza koja će nestati sama od sebe?

3. Četiri pitanja. Postoji tradicija da se na pashalnom Sederu pozove najmlađe dijete da postavi četiri pitanja. Sve su to pitanja koja počinju sa "zašto" - zašto jedemo određenu hranu na određene načine i slijedimo određene postupke? Psihoterapija započinje s puno pitanja "zašto". Zašto si ovdje? Zašto sada? Zašto te boli? Odgovori su važni, ali pitanja su važnija - ona su suština otvaranja uma i početak njihove spremnosti da progovore.

4. Četvero djece. Pashalni Seder govori o četvero djece: mudrom, zlom, jednostavnom i onom koje ne zna ni pitati. Naravno, postoje mnoge druge vrste djece koje bismo mogli dodati na popis: zahtjevnja, skeptična, umjetnička ili ravnodušna, na primjer. To vrijedi i za psihoterapiju. U proces psihoterapije ulazimo s različitim stupnjevima angažmana, uvida i ulaganja, i svatko od nas proživljava trenutke u kojima u srcu oso-

bno prepoznaje i biva svako od ove djece.

5. Putovanje u slobodu. Židovski narod napušta Egipat u potrazi za boljim životom. To nije putovanje za one malodušne. U žurbi nemaju dovoljno vremena da im se tijesto za kruh digne, progoni ih faraonova vojska i stižu do Crvenog mora pitajući se kako će uopće prijeći na drugu stranu. Tako je i sa psihoterapijom. Nije za one malodušne. U psihoterapiji putovanje nije geografskog karaktera (mijenjanje poštanskih brojeva rijetko je rješenje jer, kako kaže Jon Kabat-Zinn, *Gdjegod da kreneš, već si tamo*). Umjesto to-ga, ako ste voljni postavljati pitanja, angažirati svu mnogobrojnu djecu svojeg ja i tolerirati prehranu pomiješanu s macesom (da tako kažemo), naći ćete slične nagrade kao Židovski narod koji je pronašao put do slobode. Samo nemojte čekati 10 pošasti kako biste započeli! ■

dr. Simcha Sheldon:

Poboljšanje emocionalnog zdravlja vaše obitelji – pouke Sедера

Seder Pesah je posebna prilika za iskustveno i didaktičko učenje o slobodi, odgovornosti i zrelosti – kao pojedinca, kao obitelji i kao nacije. Seder je također često puta za obitelji vrijeme izazova, posebno kada se okupi šira obitelj i onda moraju jedni s drugima satima komunicirati (ponekad na prazan želudac nakon čaše vina). Pojavljuje se kolaž različitih običaja, vrijednosti, želja i osobnih viđenja i uvjerenja o tome kako bi Seder trebalo voditi, zajedno sa svom otvorenom, prikrivenom, svjesnom i nesvjesnom obiteljskom dinamikom – pozitivnom i negativnom.

Obiteljski osjećaji i dinamika složeni su i snažni. Oni mogu dovesti do širokog raspona učinaka, od dubokog povezivanja punog ljubavi i uzajamne podrške do povrijeđenih osjećaja, ljutnje i distanciranja. Efekti obiteljskih odnosa uključuju prihvaćanje, primjerenost, odobravanje, uvažavanje, interes, ljubav, osjećaj da je nekome stalo do vas, odatnost, poznavanje, razumijevanje, sigurnost, kao i nesigurnost, ljutnju, povrijeđene osjećaje, razočaranje, tjeskobu, ljutnju, nadmetanje, favoriziranje i naravno, moć i kontrolu.

Na Sederu, četiri sina (četiri tipa ličnosti) sjede za stolom i ne samo da se moraju slagati, već će, nadamo se, stvoriti i uživati u pozitivnom i duhovnom blagdanskom doživljaju punom ljubavi.

Vjerujem da u svakome od nas možemo pronaći manifestaciju svake od ovih ličnosti. Ovisno o konte-

ktu, sadržaju, asocijacijama, drugima koji su uključeni, vremenu u našem životu kao i nizu drugih varijabli i percepcija, mi možemo biti mudri, zli, jednostavni ili ne znati kako postaviti pitanje. Brojna su tumačenja četiriju sinova, i iz njih možemo naučiti mnoge pouke o zdravom obiteljskom funkcioniranju.

Mudro dijete ima samopouzdanja da bude inicijator, pokretač, no ono ne inicira pokazujući da sve zna. On/a postavlja pitanje potaknuto željom za učenjem i rastom, te vršenjem Hašemove volje. On/ona ima zdravu ravnotežu između samopoštovanja i inicijative, s poniznošću i pokornošću. On/ona nije elitist ispunjen egom, spreman/na je sjediti tik uz 'zločesto' dijete kako bi mogao/la pozitivno utjecati na njega.

'Mudra ličnost' nudi zdrav model funkcioniranja obitelji. Problemi mogu nastati kada 'mudri' zapravo nije toliko mudar, niti je čistih motiva, a niti emocionalno zdrav. Takva

ličnost može imati potrebu da zbog nesigurnosti ili nedostatka samopoštovanja sebe proglasi 'mudrom', ili pak može imati potrebu da kontrolira, negativno prosuđuje, razmeće se ili distancira od drugih, koje smatra 'manje' mudrima od sebe.'

Hagada započinje s "Bili smo robovi u Egiptu". Ovo nam je svakako valjan razlog da se pozabavimo problemima samopoštovanja. Jedna od poruka Pesaha je da ne smijemo biti robovi – idolima, ili kraljevima, ili ljudima, ili imetku, već da trebamo služiti B-gu sa samopoštovanjem, dostojanstvom, radošću i poniznošću (ne poniženjem). Kad smo u stanju osjećati i misliti o sebi pozitivno, slobodniji smo da postanemo 'mudra' ličnost i da se prema onima oko sebe odnosimo s poštovanjem i brižno. Za nas je važno ne samo da potaknemo sebe da se vidimo u pozitivnom svjetlu, već da potaknemo i podržimo one oko nas da se osjećaju i misle pozitivno o sebi. Nema potrebe za nadmetanjem i takvo

Greg Marcus:

Tri ključne osobne duše za vašu pashalnu musarsku praksu

Pesah je židovska priča. Da, oslobođeni smo od ropstva, i što je još važnije, temeljna poruka židovstva se iznova pripovjeda u ovoj priči i u cijeloj židovskoj književnosti. "Budite ljubazni prema strancu, jer ste sami bili stranci u zemlji egipatskoj." Rabbi Ira Stone uči da je cilj musara naučiti nositi teret drugih – što se i samo po sebi izravno prenosi iz ove pouke Pesaha. Pa, iskoristimo ovu prigodu da napravimo pashalnu musarsku praksu.

Zapamtite da se kod Pesaha ne radi samo o davnašnjem oslobođenju, već i o osobnom oslobođenju. Hebrejska riječ za Egipat, *Micrajim*, prevodi se kao "uzano mjesto". Ropstvo u Egiptu zatočilo nas je na uzanom mjestu, sa suženjem u našem fizičkom, emocionalnom i duhovnom životu. Rabbi Nahman iz Breslova (1772-1822) je rekao: "Izlazak iz Egipta događa se u svakom

ljudskom biću, u sva vremena, svake godine i svakoga dana." Izlazak je priča o oslobođenju od onoga što nas sputava. Prakticirajući **entuzijazam, red i čast**, mi možemo početi izlaziti iz našeg uzanog mjesta.

Usredotočite se na entuzijazam u svojoj pashalnoj musarskoj praksi

U klasiku musara, *Putu pravednoga*, Rabbi Luzzatto postavlja entuzijazam za ključni stup osobne preobrazbe. Dijelom je to zbog toga što on tvrdi da smo prirodno skloni da budemo "lijeni". Iako mi se ne sviđa osuđujući prizvuk tog izraza, ostaje činjenica da bi mnogi od nas radije izbjegli težak rad osobne promjene. Vidio sam odličan strip u dvije sličice. U prvoj, govornik pita "Tko želi promjenu?" Svi dignu ruku. U drugoj, pita "Tko se želi promijeniti?" Kao što možete pretpostaviti,

niti jedna ruka se nije našla u zraku. Čak i kad smo zbog nečega nesretni, sklonost zlu će nam pribaviti obilje isprika i strahova da bi nas spriječila da nešto poduzmemo kako bismo to učinili boljim.

Luzzatto ukazuje na Abrahama koji je trčao unaokolo po svom taboru kako bi iskazao dobrodošlicu gostima, i na Rebeku koja je požurila gostima napojiti deve, kao primjere kako bismo se trebali ponašati. Trebali bismo trčati da učinimo dobro. Kada ga učinimo, mi oslobađamo unutarnju vatru, a naše "emocije bivaju potaknute i [naš] entuzijazam jača".

Mojsije je ugledao plamen koji nije sagorjevao, koji ga je odveo na put otkrivanja i osobnog rasta, a što ga je navelo da preuzme naizgled nemoguć zadatak. Mojsije se isprva opirao, ali B-žanstvo mu je pomoglo da osobno uzraste kako bi preuzeo ovaj zadatak. A jedan od načina na koji mu je pomoglo bilo je da Mojsiju da plan.

Vježbajte red tako što ćete izraditi plan za promjenu kao dio vaše pashalne musarske prakse

Hebrejska riječ za **red** je *seder* – da, taj obrok imamo svake godine barem jednom za vrijeme Pesaha. Mojsije je iznio čitav niz isprika zašto on ne može izvesti Izraelce iz Egipta, uključujući zabrinutost zbog njegovih govorničkih sposobnosti te stra-

(nastavak s 24. stranice) **Oreg Marcus: Tri ključne osobne duše za vašu musarsku praksu**

ha da mu ljudi neće vjerovati. Kao odgovor, B-g Mojsiju daje plan, učeći ga nekoliko čuda da ih pokaže narodu i podsjećajući ga da njegov brat može govoriti kada je potrebno (Pogledajte Izlazak 4,1-17 za cijelu priču). Mada možda dvojite u vezi B-žanstva, osmišljavanje plana akcije razuman je pristup za postizanje osobne promjene. Koja su to mala čuda koja možete učiniti da vam pomognu na tom putu? Pod čudom mislim na neki čin izvan vaše zone komfora. Imam prijateljicu koja je, kad bi se netko ubacio ispred nje tijekom vožnje, vrištala iz sve snage. U sklopu svoje musarske prakse počela je puštati ispred sebe svaki automobil koji se htio prestrojiti. Postala je miran vozač i što se mene tiče, bilo je to čudo.

Drugi dio priče je jednako važan? Tko će biti Aron u vašem životu, rođak, prijatelj ili mentor koji će vam pomoći na vašem putovanju? Dio ovog izazova je biti dovoljno hrabar da se posvetiš promjeni i zatražiš pomoć od nekoga.

Uravnotežite čast u vašoj pashalnoj musarskoj praksi

Dio odgovora na mijenjanje samoga sebe, paradoksalno, je da manje razmišljate o sebi. Kada svoju energiju usmjerimo na služenje drugima, možemo se odmoriti od vlastitih briga i put takvog služenja će nas odnijeti izvan granica unutar kojih smo zaglavljani. I često se suzdržavamo upravo zato što pro-

blem postavljamo na sebičan način. Pokušajte učiniti nešto što odiše ljubavlju prema vašem partneru ili prijatelju. Slušajte bez da govorite. Odmicanje fokusa od sebe pružit će vam dašak svježeg zraka da svoj život povedete u novom smjeru.

Naravno, vaše uzano mjesto moglo bi biti i pretjerano služenje drugima. Zapravo, Tova Ross je napisala sjajan članak za *Tablet* o prevladavanju njenog uzanog mjesta, potrebe da se dopadne drugima. Ross dijeli inspirativnu priču o tome kako je spoznala koliko je sama sebe činila jadnom i nezdravom nastojeći da se svima dopadne. Pesah nas uči da se trebamo sjetiti stranca, a ne da trebamo postati stranci, niti da briga o sebi bude stranac u našem životu.

Koje je vaše uzano mjesto kojeg se želite osloboditi ove godine?■

Rabbi Berel Wein:

Misli o Pesahu

Jedna od fascinantijskih stvari o blagdanu Pesah je to da, iako je star već više od 3300 godina, on je relevantan i aktualan za naš današnji svijet, baš kao što je bio relevantan kada ga je po prvi puta slavio židovski narod u Egiptu davno ranije. Naravno, on svakoj generaciji govori drugačijim tonom i nijansama, no njegova osnovna poruka o ljudskoj slobodi i služenju B-gu nikad se nije promijenila.

Njegovi rituali i zapovijedi ključ su njegove dugovječnosti i opstanka tijekom svih stoljeća, usprkos svih izazova i poteškoća kojih je židovska povijest prepuna. Zapravo, da nije tih rituala i zapovijedi sam blagdan, a možda i sam židovski narod, već bi davno nestali u hrpi pepela povijesti.

B-žanski instinkt koji je ritual učinio svakodnevnim dijelom života svakog Židova najsigurnija je metoda židovskog opstanka i kontinuiteta. To je ono što povezuje jednu generaciju s drugom unutar obitelji i na nacionalnoj razini. Bez nje bi prekid veze između generacija i društvenih okolnosti bio tako velik da bi ga bilo nemoguće prevladati.

Noć Sedera Pesaha najsnažniji je primjer moći rituala i tradicije da

očuva odnose među ljudima i međusobno poveže bitno različite narode. Nije pretjerano reći da je židovski svijet utemeljen u noći Sedera Pesaha. Bez njega, osuđeni smo na izumiranje. S njim postajemo besmrtni i vječni.

Ja sam osobno uvijek imao privilegiju slaviti Pesah i Seder kod kuće. U hotel sam za Pesah otišao samo jednom u životu, kada je moja supruga bila bolesna i nismo imali drugog izbora. Ja nisam ovdje da bih odbacio sve programe za Pesah koji postoje i napreduju diljem svijeta. Razumijem i cijenim zašto su toliko popularni, i u našoj generaciji relativnog bogatstva židovskog svijeta, sasvim je racionalno koristiti ove usluge.

Ali je vrlo ironično da u naše vrijeme, zbog tehnološkog napretka, svih vrsta automatskih aparata, kuhinja za Pesah i nevjerojatnog mnoštva pripremljene hrane i proizvoda za Pesah, koji obiteljima pružaju nezaboravan doživljaj Pesaha kod kuće, on polako nestaje sa židovske scene u mnogim dijelovima svijeta.

Dopustite mi da ponovno kažem kako nikoga ne kritiziram, niti iz jednog razloga, tko Pesah slavi u

hotelu ili bilo kojoj vrsti organiziranog programa. Postoje mnoge okolnosti u životu koje opravdavaju ovakav izbor. Međutim, za potrebe židovskog kontinuiteta i opstanka, smatram da je važno da se djeca sjećaju obiteljskog Pesaha kod kuće, da se prisjećaju kako su njihovi roditelji i djedovi i bake vodili Seder i da mogu dati osobni izraz slavi blagdane i sjećanju na našu povijest.

Na Sederu za Pesah postoji mogućnost da se sjedine stotine godina obiteljskih uspomena. Bake i djedovi se sjećaju svojih djedova i baka, a mali prauunci, koji su jedino zainteresirani da uciene starije da im vrate afikoman, ujedinjeni su u povezivanju stotina godina obiteljskog života i judaizma. Seder kod kuće s obitelji pruža optimalno okruženje za takvo emocionalno i duhovno iskustvo.

Prije osamdesetak godina prisustvovao sam prvom Sederu kojeg se mogu sjetiti. Bilo je to u kući mog djeda koji je bio obrazovan u velikoj ješivi u Voložinu, i koji je bio rabin zajednice u Chicagu, kao i jedan od pročelnika ješive koja je tada postojala u Chicagu. Taj Seder je jedno od mojih najranijih sjećanja u životu. Sjećam se poštovanja koje su moj otac i stričevi iskazivali mom djedu, i sjećam se kako smo mu moj bratić i ja s oklijevanjem recitali svoja četiri pitanja, i oduševljenja na njegovom licu kada smo to učinili.

Te je godine bilo oko 30 ljudi na Sederu kod mog djeda. Jedino smo moj bratić i ja još na životu, no ja sam nastojao sjećanje na taj Seder

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi Borel Wein: Misli o Pesahu**

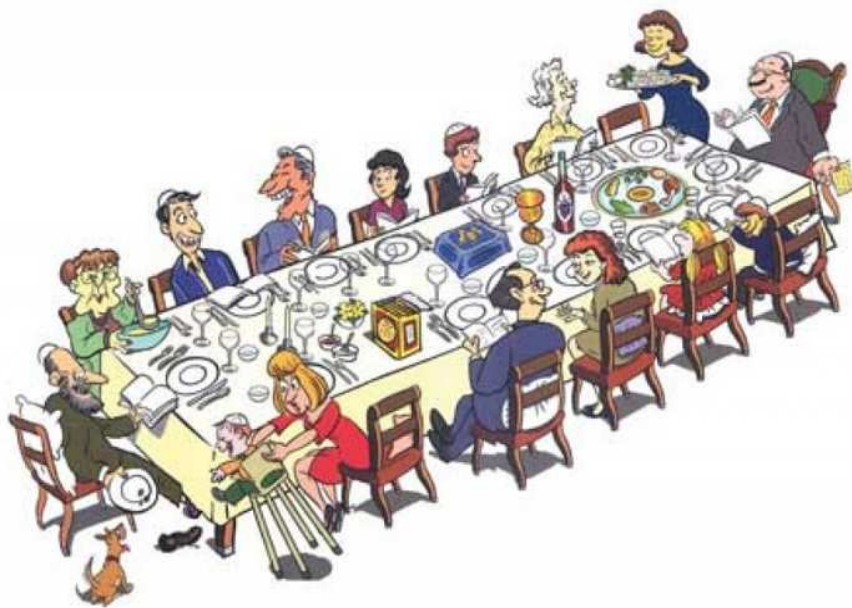
prenijeti mojim unucima, a sada i praunucima. Na taj način, može im se prenijeti dašak Voložina, pa čak i Egipta i Sinaja, i putem njih i generacijama nakon njih. Kao i sve drugo u judaizmu, Pesah je sjećanje. A sjećanje je najmoćniji sredstvo očuvanja židovskog načina života.

Dani nakon Sedera

Dani u sredini Pesaha – *hol hamoed* – predstavljaju sposobnost Židova i Tore da se prema svakodnevnim životnim i svjetovnim aktivnostima odnose sa svetošću i posebnim poštovanjem. Sjećam se da je jedna od mojih kćeri radila kao statističar u uredima velikog američkog osiguravajućeg društva. Tvrtka joj je ljubazno dala slobodne dane na Židovske blagdane. Međutim, ona im nikako nije uspijevala na zadovoljavajući način objasniti zašto se na *hol hamoed* može pojaviti u uredu i obaviti što je neophodno toga dana.

Svijet razumije da može biti svetih dana i da ima dana koji nisu sveti. No teško mu je shvatiti kako dan može biti svet, a opet u isto vrijeme i ne potpuno svet. Pesah nas uči da moramo posvetiti svakodnevne i ne svete redovite aktivnosti svakidašnjeg života.

Putovanja, izleti, obroci i izlasci na koje se otputimo tijekom dana *hol hamoeda* druge su vrste i drugog duha od onih koje uživamo za vrijeme ostalog dijela godine. Činjenica da u tim prilikama još uvijek jedemo *maces* samo nam pojačava ovu jedinstvenost doba *hol hamoeda*. Ono nas podsjeća na razlog našeg izlaska iz Egipta i

svrhe našeg stanja slobode – da budemo poseban narod, kraljevstvo svećenika, sveti narod.

Posljednji dan Pesaha uspomena nam je na čudesno izbjavljenje od faraonove vojske kod *Jam sufa*. Trenuci kada se Židovski narod naizgled nalazio na pragu uništenja tijekom naše duge povijesti, previše su brojni da bi ih se moglo točno izbrojati. Mi smo pretrpjeli djelomično uništenje, teške gubitke, ali nikada potpuni poraz i uništenje.

Od faraona preko Amaleka, Filištejaca, Asiraca, Babilonaca, Grka, Rimljana, Bizantinaca, latinskih kršćana, muslimana, Nijemaca, Sovjeta, Arapa, nekih današnji nevladinih organizacija i drugih mnogi su pokušali uništiti Židovski narod. Nama se zamjera naša posebnost, a kada se asimiliramo zamjera nam se još i više. A opet, svaki put kada se učini da će zavjesa povijesti pasti na nas, dogodi se nešto nepredvidivo i Židovska nas otpornost navede da opstanemo i nastavimo sa svojim

postojanjem.

Drama Židovskog opstanka kod *Jam sufa* ponavlja se u različitim oblicima stalno iznova u povijesti civilizacije. Iako se mnogi čude tom neobičnom i nesvakidašnjem fenomenu, nikakav logičan niti potpuni odgovor u vezi toga još nikada nije bio pružen. G-spod nam je rascijepio mnoga mora u posljednje tri tisuće godina našeg postojanja.

Pesah nas podsjeća na ovu neobjašnjivu povijesnu istinu. Nekako je, sama spoznaja ove povijesne činjenice dovoljna da nas osposobi da nastavimo graditi i postizati bez obzira što naši neprijatelji govorili ili činili. Redak kaže, "Smišljajte svoje zavjere, i one će biti osuđene; dajte svoja obećanja, no ona se neće ispuniti; jer G-spod je s nama." Pesah je podsjetnik na sve to.

Šabat šalom. Pesah kašer v'sameah. Želim vama i vašim obiteljima sretan i košer Pesah. ■

Čitanja iz Tore na Pesah: Alija po alijs

Pesah 1. dan

Kohen i Levi/Rišon i Šeni – prva i druga alijs – 8 p'sukim – Izlazak 12,21-28

Moše okuplja starješine Naroda i prenosi im B-žje upute. Također im kaže da će Narod, kada dođe u *Erec Jisrael*, nastaviti tamo obilježavati događaje iz vremena Izlaska, postavljanjem pitanja i davanjem odgovora jednog naraštaja drugom. Narod čini kako je zapovjeđeno. Zapazite koliko vam je poznat ovaj tekst (sjetite se Hagade), ali primijetite i različite kombinacije pitanja i odgovora koje nalazimo u Tori i Hagadi.

Zapazite ovo. Ne samo da je odlazak u *Erec Jisrael* dio Obećanja o izbavljenju, već se i prilikom navođenja zakona *Korban Pesaha* kaže "kada dođeš u Zemlju..." Sve do razine *tahlisa* (srži) stvari koje su morali vršiti, dodan je aspekt kako to sve čini jedan paket.

Šliši do Hamiši – od treće do sedme alijs – 23 p'sukim – Izlazak 12,29-51

I obistini se da su prvenci Egipćana pobijeni, da Egipćani obaspu Izraelski narod darovima i požuruju ih da odu. Narod odlazi u takvoj žurbi da sa sobom uzimaju brzo pečeni kruh, bez da si daju vremena da se tijesto digne. Otprilike 600.000 muškaraca, plus žene i djeca napuštaju Egipat, zajedno s brojnim Egipćanima koji su dovoljno pametni da pobjegnu s njima. Time završava period egzila od 430 godina (prema nekim računanjima, to je period vremena od proročanstva Avrahamu prilikom Saveza među polutkama i Izlaska). Ta će noć biti naročita noć svim Izraelcima kroz sve generacije.

Period egipatskog "ropstva" navodi se kao 400 godina i kao 430 godina. Zanimljiv *draš* o tih doda-

tnih 30 godina je da se one poklapaju s 210 godina *šabatot*. Razuman gospodar dopustio bi svojim robovima da jedan dan u tjednu imaju slobodno. Faraon ih je prekomjerno ugnjetavao, ne dopuštajući Židovima da imaju odmor makar i jedan dan. Tih dodatnih 30 godina *šabatot* B-g je priznao, recimo to tako, pridodajući ih zbroju godina.

Tora se sada ponovo prebacuje s iznošenja priče o Izlasku, na pravila *Korban Pesaha*. Židovi koji su "napustili judaizam" i prigrlili drugu religiju, nežidovi, čak i oni koji drže Sedam zakona sinova Noahovih, ne mogu jesti *Korban Pesah*. *Korban* se mora pojesti na jednom mjestu; premjestiti ga s tog mjesta je zabranjeno, isto kao i slomiti kost u njemu. Samo Židovi uzimaju udjela u tome. Neobrezani Židov ne može jesti od *Korban Pesaha*. Istinski probraćenik na judaizam ravnopravan je onome koji je rođen kao Židov. Narod čini kako je zapovjeđeno, te na dan o kojem govorimo mnoštvo napušta Egipat.

Zapažanje: Neki dijelovi Tore u cijelosti nam pričaju priču. Knjiga *B'reišit* dobar je primjer za to. (Ovim ne želim reći da iz priča u Tori ništa ne učimo.) Neki dijelovi su čista *micva*. Dijelovi *Vajikra* i *D'varim* dobro odgovaraju ovom opisu. A opet neki drugi dijelovi Tore čine zanimljivu mješavinu priče i *micvot*. Ova *parša* izvrstan je primjer *sedre* miješanog tipa.

Maftir za prvi i drugi dan Pesaha – 10 p'sukim – Brojevi 28,16-25

Tora predstavlja *musafim* za praznike, započinjući s Pesahom. Primijetite da je svaki dan Pesaha točna "preslika" prvog dana (za razliku od Sukota). *Micva* Pesaha se ovdje ne ubraja u *micve* jer je već ubrojena u *parši* Emor.

Pesah 2. dan

Kohen/Rišon – prva alijs – 11 p'sukim – Lev. zakonik 22,26-23,3

Tek rođeno mladunče životinje ostaje s majkom 7 dana, i tek nakon toga se smije koristiti kao *korban*.

Zabranjeno je zaklati (kao *korban* ili za osobnu uporabu) životinju i njezino potomstvo istog dana.

Tora nas još jednom podsjeća da za *korbanot* koje se jede postoji vremensko ograničenje koje se ne smije prekoračiti.

Do ove točke u *sedri*, Tora se bavila onime koji prinosi žrtvu i žrtvama. Ona sada mijenja brzinu, te nalazimo drugo značenje riječi žrtva, kao biti spreman umrijeti za posvećenje B-žjeg Imena.

Ne smijemo oskvrnuti B-žje Ime; Njegovo Ime moramo posvetiti. Te *micvot* imaju mnogo aspekata. Židov je dužan da se radije odrekne svog života nego da učini ijedan od "tri velika prekršaja": ubojstvo, incest/preljub i idolopoklonstvo. U vrijeme "prisilnog obraćenja", zah-tijeva se mučeništvo čak i za "najmanji" prekršaj.

Levi/Šeni i Šliši – druga i treća alijs – 19 p'sukim – Lev 23,4-22

Poglavlje 23 u *Vajikra* je "Odjeljak o blagdanima". Ono počinje izjavom: "Ovo su blagdani ..." Šabat je predstavljen kao prvi od blagdana (mi na to ukazujemo u kidušu petkom uvečer kada kažemo da je šabat spomen na Izlazak i prvi od "dana koji se nazivaju svetima").

Na 14. dan nisana, prinosi se *korban Pesah*. Petnaestog nisana započinje Blagdan macesa (koji zovemo Pesah), koji nalaže maces tijekom 7 dana. Prvi dan je sveti dan kada je većina vrsta "*melahe*" zabranjena. (U svakom konkretnom slučaju *jom*

(nastavak s 28. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijs**

tova, postoji pozitivna naredba da se suzdrži od "melahe", te zabrana vršenja "melahe"). *Korban Musaf* treba prinositi na 7 dana Pesaha. Sedmi dan je *jom tov*.

Nakon prvog dana Pesaha treba prinijeti *omer* (prinos ječma). Posebne *korbanot* se prinosi na dan *omera*. Ne smijemo jesti različite vrste mladog zrnja sve do prinošenja *omera*.

Od dana prinošenja *omera* trebamo brojati razdoblje od 7 tjedana - 49 dana. Tora kaže 50 dana, no mi to razumijemo kao "do 50. dana, ali ne i uključujući ga".

Podsjetnici za omer

Ako iz bilo kojeg razloga više ne brojite *omer* s *braha*, molim Vas znajte da za vas još uvijek vrijedi *micva* brojanja. To znači da ne biste trebali odustati od brojanja narednih nekoliko tjedana i upotrijebiti izgovor "eh, propustio sam 13. dan, a i ionako ne govorim *braha*". Brojanje *omera* je posebna i dragocjena *micva*. Učinite to!

Još jedna stvar. Čak i ako ste propustili noć i dan, i više ne brojite s *braha* - ako ste brojali *omer* svakog ponedjeljka uvečer (ili utorka tokom dana), tj. 7., 14., 21. i 28. (do sada), onda možete brojati s *braha* svakog ponedjeljka do kraja. To je stoga što postoji i *micva* da se broji tjedni *omer*.

Uključite u svoju *kavana*, željeno iščekivanje putovanja (kako stvarnog tako i duhovnog) iz Egipta do Sinaja.

Nakon 49. dana treba prinijeti poseban prinos 2 štruce kruha od nove

pšenice. To se čini na blagdan Šavuot koji ima ograničenje "melahe". Ovaj odlomak završava podsjećanjem na darove s polja koje se mora ostaviti za siromašne.

S gledišta micvi

Zbog gore navedenog skupa *micvot* postoji rasprava među autoritetima o tome je li u naše vrijeme brojanje *omera* obvezatno kao biblijska *micva* ili nije. Jedno od gledišta (i većinsko) jest budući da više nema prinosa *omera* i dvije štruce kruha, odnosno bez onoga odakle se broji i prema čemu se broji, nema ni *micve* brojanja. Međutim, učenjaci su objavili da trebamo brojati čak i bez *Beit HaMikdaša*, kao spomen na Hram, i iz drugih razloga. Rambam i Chinuch smatraju da je brojanje *omera* neovisna *micva* koja vrijedi i danas - *D'o'rajta* (s autoritetom Tore). Imajte na umu da uvodni odlomak kod brojanja - *hineni muhan* ... izgleda da podrazumijeva da je brojanje zakon po Tori, čak i danas. S druge strane, završna minimolitev - *Harahaman*, podrazumijeva da je to rabinska odredba za komemoraciju *Beit HaMikdaša*. Ovako ili onako, naloženo nam je da brojimo dane *omera*. Također bismo koristiti trebali period *omera* za poboljšavanje samih sebe, svojih karakternih osobina i vjerskog postupanja, baš kao što su i naši preci prolazili kroz razdoblje duhovnog rasta pripremajući se da stanu na Sinaju i prime Toru.

R'vi'i - četvrta alijs - 10 p'sukim - Lev 23,23-32

Prvi dan 7. mjeseca (tišreja) je svet (Roš hašana), zabranjena je "melahe". Prinosi se i posebne žrtve Musaf, pored *Roš hodeš Musafa*. Imajte na umu da šofar ne ulazi u popis zapovijedi ovdje, već u *paršat Pinhas*. Ovdje se Roš hašana naziva *Zihron t'ru'a*, sjećanje na *t'ru'a*. U Pinhas, Tora nam kaže neka održimo "dan

t'ru'a" - ovo je zapovijed da se puše u šofar.

Deseti tišreja je Jom kipur. Moramo postiti. U *Mikdašu* na Jom kipuru ima Musaf. (Dodatno na posebnu službu na Jom kipur opisanu u "Ahrei mot"). Jest i piti (bez valjanog razloga) kažnjivo je odsijecanjem (smrću i više od toga s Neba). Isto tako, na Jom kipur je zabranjena *sva* "melaha", te jelo i piće. Na Jom kipur se moramo suzdržati od (šabatne) "melahe".

"...Uvečer devetoga u mjesecu, od večeri do večeri, držite svoj šabat." Iz ovog neobičnog izraza u tom *pasuku*, Gemara uči ideju o *tosefot šabat* i *jom tov*, dodavanja iz svog dana u tjednu svetosti šabata i *haga*, kako na njegovom početku tako i na kraju. Naša praksa računanja vremena od zalaska sunca do izlaska zvijezda kao *kodeš* na oba kraja, dio je *tosefote šabata*, kao i dodatne minute na oba kraja šabata i *jom tova*.

Hamiši - peta alijs - 12 p'sukim - Lev 23,33-44

Petnaestog tišreja je Sukot, 7-dnevni blagdan. "Melaha" (ograničenja za *jom tov*) je zabranjena na njegov 1. dan. Žrtve musaf treba prinositi svakog od sedam dana. Osmi dan (ponekad se Šmini aceret - odnosno Simhat Tora - smatraju zasebnim blagdanom, a ponekad kao 8. dan Sukota) je također *jom tov*, s vlastitim *korban musafom*.

To su blagdani, osim godišnjih *šabatot* i drugih prinosa u Hramu. U vrijeme žetve, u jesen treba slaviti Sukot.

Prvoga dana obavezni smo uzeti 4 vrste (*lulav, etrog, hadasim, aravot*).

Za vrijeme blagdana Sukota moramo boraviti u *sukot*. Ovo je s ciljem da poučimo sve naraštaje o onome što je uslijedilo nakon Iz-

(nastavak s 29. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

laska, kad smo imali privilegiju božanske zaštite u pustinji.

Hol ha-Moed 1. dan

Sve alijot – 16 p'sukim – Izl 13,1-16

Kao spomen na Izlazak (osobito na pošast broj 10), zapovjedbno nam je da posvetimo prvorodene (od ljudi, košer domaćih životinja i magaraca. Svaku se od tih kategorija "b'hora" tretira na drugačiji način). Tora uspostavlja trajno držanje Pesaha, čak i nakon ulaska u Izrael.

Sedre *Šmot*, *Va'eira*, *Bo*, *B'salah* pružaju nam dobar način za početak pripreme za Pesah prije nego li nastupi panika.

Iz perspektive micvot *Hamec* se ne smije jesti, niti posjedovati na Pesah. *Micva* je na Sederu ispričati priču o tome što se dogodilo. *T'filin* također služi kao podsjetnik na Izlazak.

Pesah mora biti u proljeće, u vrijeme kad se priroda obnavlja. (To traži od Sanhedrina da periodički nadoda dodatni mjesec kako bi odgodio Pesah, tako da uvijek bude u proljeće. Dok Sanhedrina nema, mi imamo utvrđeni model godine od 13 mjeseci; kada Sanhedrina ima on ima diskrecijsku slobodu unutar naznačenih smjernica.)

Hol ha-Moed 2. dan

Rišon – prva alija – 3 p'sukim – 22,24-26

Mcva je posuditi novac siromašnoj osobi, te ne zahtijevati povrat posudbe dok ne stigne neki razumni prihod. Ovim je ulomkom obuhvaćeno zaračunavanje kamata na osobne zajmove. Ako je netko za osiguranje zajma uzeo posteljenu siromašnog čovjeka, ona mu se mora vraćati svake večeri da se on može njome služiti. Ovo je tek jedna od mnogih pouka Tore o *g'milut hasadim*.

Primijetite da Tora od nas zahtijeva ponašanje koje je daleko iznad standarda svijeta, pa čak i civiliziranog svijeta.

Šeni – druga alija – 9 p'sukim – 22,27-23,5

Ne proklinji suce, niti Suca (dakle, ne bogohuli), niti smijemo proklinjati naše vođe. Zamijetite da su prva dva propisa navedeni kao dvije zasebne *micvot* (zabrane) mada u tom retku dijele sasvim iste riječi – *Elohim lo t'kaleil*. Ovdje se *Elohim* uzima tako da se odnosi na B-ga, kao i *Elohim*, što znači suci.

Šliši – treća alija – 14 p'sukim – 23,6-19

Nitko ne smije izvrtati pravdu čak ni iskrivljavajući slučaj protiv pokvarene osobe. Držite se podalje od laži i pazite da vam spor ne počiva na indicijama i pretpostavkama. Ne uzimajte mita, čak i ako ono neće utjecati na ishod spora.

Ne kinjite stranca (obraćenika?), ovo je pouka iz egipatskog iskustva.

Zemlju se ima obrađivati šest godina, a počivati sedme godine, tako da sirotinja, pa čak i divljač može uživati u zemlji.

Svatko se mora ustegnuti od svake vrste kreativne *melaha* na šabat.

(Ova je *micva* pozitivni pandan zabrani za *melaha* iz četvrte zapovijedi. Ona daje pozitivni kut gledanja na šabatna ograničenja. Kao što je to *dajan Grunfeld z"l* sročio, mi polazimo do nogu B-žjih, Njemu u čast, Stvoritelju, različite darove i vještine koje nam je On dao za naše radne dane.)

Zaklinjati se (a ponekad i samo spominjanje) u božanstvo je zabranjeno. Treba izbjegavati popularne uzvike čije se porijeklo povezuje s drugim religijama.

Poticanje drugih na idolopoklon-

stvo (čak i bez štovanja) zabranjeno je.

Hagiga prinose u *Beit HaMikdaš* treba donijeti na svaki od Tri blagdana.

Maces treba jesti tijekom 7 dana Pesaha. Time se obilježava doba proljeća, vrijeme u kojem smo izišli iz Egipta. Ne smijemo se u Hramu pojaviti praznih ruku (nego donijeti određene blagdanske žrtve). Šavuot je blagdan Prve žetve, a Sukot označava završnu žetvu na "prijelazu godine". Od nas se očekuje da odemo u Jeruzalem na Tri blagdana. *Korban Pesah* ne može se držati dok u posjedu imamo *hamec*, niti njegov loj može preostati do jutra.

Bikurim treba donijeti u *Mikdaš* od doba Šavuota; zabranjeno je kuhati meso u mlijeku.

Hol ha-Moed 3. dan

Rišon – prva alija – 10 p'sukim – 34,1-10

Ovaj odlomak (čita se na postove) sadrži 13 B-žanskih atributa. Mogli bismo reći da B-g ne samo da je oprostio narodu za Zlatno tele, već im (nam) je dao i metodu kako da Mu pristupe u molitvi. Mi ne samo da trebamo govoriti tih 13 atributa, već i oponašati ih koliko god od njih možemo. "Upravo onako kako je On milosrdan, tako i mi moramo biti milosrdni..." Na taj način mi ćemo **poznavati** Njegove atribute, a ne samo ih mehanički izgovarati.

B-g potom kaže Mošeu da iskleše nove kamenove da njima zamijeni one koje je slomio. Moše se još jednom uspinje na Sinaj da primi nove *Luhot*, atribute, i B-žu poruku B-žanskog oprostjenja. Ovaj 40-dnevni period – elul i 10 dana *tšuve*, postali su dani posebnog približavanja između B-ga i naroda.

Šeni, Šliši – druga i treća alija – 17 p'sukim – 34,11-26

(nastavak s 30. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Naš je položaj u odnosu na druge narode uvjetovan našim držanjem *micvot*. Zabranjeno nam je sklapati saveze s narodima *Erec Jisraela*. Konkretno, zabranjeno nam je jesti ili piti od idolskih prinosa. Sve to zato da se izbjegne da podlegnemo njihovim iskušenjima i da izbjegnemo sklapanje međusobnih brakova. Mi moramo uništiti njihove idole.

Zapovijedeno nam je da Pesah držimo u proljeće. Kao izravna poveznica s Izlaskom, imamo 3 tipa *micvot* za *b'hore* – za ljudska bića, košer domaće životinje, i magarca.

Spominju se šabat i šabat za zemlju, šmita.

Korban Pesah ne može se prinijeti dok njegov vlasnik posjeduje *hamec*, niti smijemo ostaviti *Korban Pesah* do jutra.

Bikurim treba donijeti u *Mikdaš*, a meso i mlijeko ne smije se jesti zajedno, za razliku od kuhanja, koje je zabranjeno u *Mišpatim*.

Pomalo je čudno da se ove dvije *micvot* nalaze u istom *pasuku*. Neki kažu da običaj da se na Šavuot jedu mliječna jela potječe odavdje, a njegov identični dvojnik nalazi se u *Mišpatim*.

Hol ha-Moed 4. dan

Sve alijot – 14 p'sukim – Br 9,1-14

B-g je govorio s Mošeom u Sinajskoj pustinji tijekom mjeseca nisana druge godine od Izlaska. Zapovijedio mu je (podsjetio ga) da kaže narodu da prinese *korban Pesah*. Tora bilježi da je poslijepodne 14. nisana uistinu po prvi puta bio prinesen godišnji *korban Pesah*, kao što je bilo zapovijedeno.

[Ova epizoda s *Pesah šeni* dogodila se prije brojanja naroda, kao što je zapisano u prvom odlomku *Bamidbara*. Ovo nije smješteno na početak

knjige jer je sramota za Izraelski narod što su (što smo) prinijeli svega jedan *korban Pesah* za čitavo vrijeme boravka u Pustinji.]

Potom nam Tora kaže da je bilo ljudi koji su bili nečisti, te tako nisu mogli uzeti udjela u *korban Pesahu*. Oni su pristupili Mošeu i požalili se da nije u redu da se oni ne mogu pridružiti ovoj *micvi* s ostatkom naroda.

Moše zazove B-ga da odgovori na njihovu "pritužbu".

[Važno je razumjeti da su zakoni o *Pesah šeni* dio izvorne *Tore miSinaj*. Međutim, oni nisu bili otkriveni narodu sve do ovog trenutka.]

Osoba koja je "tame" ili daleko od *Mikdaša*, te nije u mogućnosti prinijeti *korban Pesah*, prinijet će svoj *korban Pesah* poslijepodne 14. ijara, i pojesti ga te noći s macesom i *marorom*. Ništa od njega ne smije preostati do jutra, i niti jedna kost ne smije biti slomljena. Svi propisi *korban Pesaha* primjenjuju se na *Pesah šeni* (zapravo postoje razlike u vezi perifernih detalja, no same *korbanot* su jednake). Namjerno ne prinijeti *korban Pesah* kažnjava se "karetom" (ekskomunikacijom).

Zapazite: Iako Tora spominje dva konkretna "izgovora" za ne prinosenje *korban Pesaha*, svatko tko nije prinio *korban Pesah* iz bilo kojeg razloga – uključujući i onoga koji ga namjerno nije prinio – ispunjava uvjete i obavezan je prinijeti *Pesah šeni*.

Tora još jednom naglašava da je jedan zakon za onoga koji je rođen kao Židov i za konvertita.

Rambam kaže da dječak ili djevojčica koji dođu u doba za *micvot* poslije Pesaha, a prije *Pesah šeni*, ne bi trebali sudjelovati u prvom Pesahu (kao dijete), nego prinijeti *Pesah šeni* (kao odrasle osobe po *halahi*). Međutim, ukoliko su jeli *Pesah rišon*,

onda ne prinosu *Pesah šeni*.

Nežidovu koji konvertira između dva Pesaha, neće biti dopušteno da jede od prvog Pesaha. On će donijeti *Pesah šeni* kao (novi) Židov.

Žena je obavezna imati *korban Pesah* (prvi, na 14. nisana), jednako kao i muškarac. Makar je on vremenski određen, on je dio paketa *micvot* Pesaha, koji uključuje zabranu *hameca*, i ovdje se radi o **skupu** *micvot* koji se nalazi u središtu Židovskog života – "sve" je povezano s *J'ci'at Micrajim* – i žene su obavezne.

Pesah šeni je drugačiji. On je više "klasična" vremenski vezana pozitivna *micva*, te su je žene oslobođene. Međutim, žena koja želi prinijeti *Pesah šeni* (naravno, ukoliko postoje okolnosti za *Pesah šeni*), može to učiniti, pa će *kohanim* u *Bet HaMikdašu* učiniti *Pesah šeni* za ženu ili žene. Ali ne na šabat. Tada, ona mora biti dio *habure* koja uključuje muškarca. To je stoga što neoba-vezni *korban* ne može staviti po strani šabat, jedino obavezni to može učiniti.

Pesah VII (Šabat)

Kohen (Rišon), Levi (Šeni), Šliši, R'vi'i – prva do četvrte alije – 14 p'sukim – Izlazak 13,17-14,8

"Kad Par'o otpošalje Narod...", B-g ih vodi okolnim putem da spriječi da među njima nastane panika i da se vrate u Egipat. Moše, održi obećanje koje su braća dala Josefu, te zajedno s Narodom iz Egipta uzima i Josefove posmrtnu ostatke.

Učimo da je Josef zaslužio da bude prenesen u *Erec Jisrael* i da tamo bude sahranjen time što je organizirao pogreb svog oca. Moše je pak, dobio najveću počast – sam B-g se pobrinuo za Mošev pogreb, kao nagradu za brigu koju je on pokazao za Josefove posmrtnu ostatke.

Gemara nas uči da je prisutnost mr-

(nastavak s 31. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

tvog tijela – a dakako i onoga tko je onečišćen doticajem s mrtvim tijelom – dopuštena u "Levitskom taboru", a zabranjena je samo na području *Mikdaša*. To učimo iz činjenice da je Moše uzeo Josefove kosti "sa sobom". Ova halaha danas je važna u pogledu dozvole da se na Brdo Hrama popne na ona području na kojima nije stajao Hram i njegovo predvorje. Brdo Hrama – onaj dio koji je izvan područja *Mikdaša* – ima status Levitskog tabora, i na njega se može otići nakon što se uroni u mikve da se oslobodi "nečistoće koja dolazi od tijela". (Onečišćenje od mrtvog tijela ne može se ukloniti bez napitka od *para aduma* – uz određena ograničenja.) Osoba koja pazi na halahu prije nego li se uspne na Brdo Hrama treba se konzultirati s *rabanim* koji ga osobno poznaju.

B-g je Narodu osigurao pratnju u vidu stupa od oblaka danju i vatrenog stupa noću. B-g govori Mošeu o Svom planu da povede Narod na takav način da će Faraon krenuti u potjeru za njima u promašenoj nadi da ih vrati u Egipat. Kada je Faraon bio obaviješten (od strane doušnika koje je poslao da se pridruže Izraelcima) o tome gdje se Narod nalazi, on (uz B-žu pomoć da njegovo srce učini "teškim" i "sigurnim") sa sobom uzima strahovitu vojnu silu i daje se u potjeru za Narodom Izraela.

"A B-g im ne dopusti da krenu *De-reh Erec P'lištim*." Doslovce, oni nisu krenuli izravnim putem prema teritoriju Filistejaca. Jedan komentator ukazuje na zanimljiv *draš* temeljen na igri riječi. B-g nije izveo Narod iz Egipta na *dereh erec*, na normalan, prirodan način. Normalno, kruh dolazi iz tla; Izraelskom narodu B-g kruh šalje odozgo. U normalnim okolnostima, voda dolazi odozgo; B-g je Izraelski narod vodom snabdjevao odozdo, iz čudesnog Vrela koje ih je pratilo na putovanju, Mir-

jam u čast. Time što nas nije izveo na prirodan način, izvan svake je sumnje da je uistinu B-g bio taj koji nas je izveo iz Egipta. To je suštinski temelj judaizma. Ne samo da smo izišli iz *Micrajima*, već da je B-g bio taj koji nas je izveo iz njega. Ne samo da nas je izveo, već je i narod bio toga potpuno svjestan.

Hamiši – peta alijsa – 6 p'sukim – Izl 14,9-14

Moćna egipatska vojska daje se u potjeru za Narodom. Kada ih Narod spazi kako dolaze, to ga užasno prestraši jer nije imao kamo pobjeći. Jadaju se Mošeu da bi im bilo bolje da su pomrli u Egiptu. Moše umiruje Narod, ohrabruje ih da se ne plaše, obećava im da će se B-g boriti u njihovo ime, te im kaže da će Egipat uskoro propasti.

Može se pretpostaviti da je ovo što se događa razjašnjenje u vezi toga tko je izveo Izraelski narod iz Egipta. Faraon je zapravo mislio da je on pustio Narod da ode – da ga je potjerao iz Egipta. To čak tako i izgleda na početku ovotjedne *sedre*. B-g je uredio da Faraon pohita za njima. Tada su mu zbivanja – a i nama također – pojasnila da je B-g, i jedino B-g, Onaj koji nas je izveo iz Egipta.

Šiši – šesta alijsa – 11 p'sukim – Izl 14,15-25

B-g "pita" Mošea zašto Narod viče; neka samo nastave ići dalje.

Naši nas učenjaci podučavaju da postoje trenuci koji nas potiču na molitvu, a postoje i oni koji nalažu da se nešto poduzme. Ponekad se moramo koristiti dugim molitvama i molbama; pokatkad kratka molitva ne samo da je dovoljna, već bi previše riječi bilo i kontraproduktivno. B-g kaže: *ma tic'ak Eilai*, zašto Mene pozivaš? **Ma** se piše *mem-he*. *Mem* predstavlja 40 dana i 40 noći koje je Moše proveo moleći se za Narod nakon grijeha sa Zlatnim

teletom. *Mem* predstavlja dugu molitvu. *He* simbolizira jednostavnu ali riječitu molitvu od pet riječi za ozdravljenje Mirjam od *cora'at*, koju je dobila kao kaznu zbog toga što je o Mošeu govorila bez poštovanja.

A ponekad, nisu primjerene ni kratka niti duga molitva. Ovaj trenutak Izlaska, nalagao je da se poduzme odlučan čin. Pokrenite se! Ima još jedan primjer, kasnije u Tori, kad su se Moše i Aharon bez odgađanja bacili u akciju da zaustave pomor koji je počeo desetkovati Narod.

B-g kaže Mošeu da podigne svoju ruku nad morem i da ga rascijepi, tako da će Narod moći proći kroz njega suhom zemljom. B-g obavještava Mošea da će ponovo otvrdnuti srca Egipćana tako da oni nastave svoju potjeru. Egipćani će na kraju spoznati B-žu moć. Andeo čuvar (stup od oblaka) koji je išao pred Narodom sada se premjestio između Židova i egipatske vojske koja ih je progonila, sprečavajući na taj način da dođu u kontakt.

Moše podiže ruku iznad mora i B-g učini da snažan istočni vjetar puše čitave noć, i razdvoji vodu. Izraelski narod ulazi u more idući po suhoj zemlji i između vodenih zidova. Egipat odvažno kreće za njima. Oholo ponašanje Egipćana odjednom se pretvori u strah i paniku kada im borna kola ostanu bez kotača i zaglibe u morskome dnu. (Tu nailazimo na oštru suprotnost u odnosu na potpuno suhu zemlju kojom kroče Izraelci.) Egipat konačno (i prekasno) priznaje B-ga, ne samo u ovom trenutku, već i za sve ono ranije, kao Onoga koji se borio za Izrael u Egiptu.

Koja je bila svrha snažnog vjetra koji je puhao čitave noći? Nije li B-g mogao razdijeliti more tako da pucne prstima? Odgovor glasi: Naravno da jest. No, noćna priprema za čuda koja su uslijedila po danu slu-

(nastavak s 32. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

žila su u nekoliko svrha. Egipćane je to uljuljkalo u lažan osjećaj sigurnosti jer se događalo nešto što su mogli objasniti. Oni nisu željeli prihvatiti da B-g Izraela vrši čudesa za Svoj narod. Bez ikakve sumnje, njihovi su vračevi objasnili pustinjske vjetrove i čime oni mogu rezultirati, itd. Među Židovima, uvijek ima i onih pojedinaca koji ne žele priznati da B-g ima silnu moć. Oni će uvijek pronalaziti svoje "opravdanje" u prirodnim elementima čuda. A možda nam, i to je najvažnije, ovaj vjetar (i slični elementi vezani uz druga čuda) omogućuju da se lakše povežemo i više cijenimo sama čuda. Pucnuti prstima donosi rezultate suviše brzo da bismo uspjeli porazmisliti o tome što s događa. Jedna noć za razmatranje o tome što se dešava, još je više osnažila poštovanje Djece Izraelove prema onome što se događalo, što se događa i što će se događati.

Š'vi'i - sedma aliya - 32 p'sukim - Izl 14,26-15,26

Moše sada dobija uputu od B-ga da još jednom podigne svoju ruku nad morem tako da se vode mogu vratiti. On čini tako i Egipćani se utope. Narod je, međutim, uspio proći kroz more i sada je ushićen svojim spasenjem. Oni zadobijaju istinsku vjeru i pouzdanje u B-ga i Mošea, Njegovog slugu. (Rambam kaže da je potpuna, čvrsta i trajna vjera u B-ga bila zadobivena na Sinaju. Na ovom mjestu moramo reći da je ovdje zadobivena vjera bila velika, no još uvijek ne i trajna.) Sada slijedi Pjesma o moru.

Vama za informaciju... Pjesma na moru napisana je na za Toru jedinstven način. Stupci u kojima je zapisana širi su od ostalih stupaca u *Sefer Tori*. Pet je redaka običnog teksta na vrhu stupca, iza čega slijedi prazan red. Stupac započinje s riječju *haba'im* u svim *sifrei Tora*

(tradicijama pisanja). To je jedan od samo 5 stupaca koji ne započinju s *vav* (tako je u najvećem broju Tora, no ima nekih koje nisu *vav-Tore*). Za prazna polja se kaže da skrivaju duboke tajne Znanja Tore.

Ono što čini Pjesmu o moru toliko posebnom je da je ona izravno citiranje Izraelskog naroda koje je B-g od riječi do riječi stavio u Svoju Toru. Drugim riječima, ostali dio Tore napisao je B-g; mi smo napisali ovaj dio. To je nadahnuti odlomak koji je postao sastavni dio naše svakodnevne molitve.

Komentatori naglašavaju glagolsko vrijeme koje se koristi na početku Pjesme: Tada će Moše i Djeca Izraelova pjevati... Ovo se uzima kao jedna od nekoliko aluzija na koncept *t'hi'at hametim*, uskrsnuće mrtvih, kojeg nalazimo u Tori.

U Sefer Haharedim je pisano da "onaj koji kaže Pjesmu o moru naglas i s radošću, on je kao da je sam bio izašao iz Egipta u tom trenutku - i njegovi će grijesi biti oprosteni." Zaslugom Pjesme o moru, B-g je Narodu razdvojio more i oprostio im njihove grijeh.

Narod nastavlja svoje putovanje i tri dana ne uspijeva pronaći vodu. Kada je ipak nađu, gorko (ovo je namjerna igra riječima) se žale što je ne mogu piti. B-g uputi Mošea da izvede čudo čime voda postaje slatka.

Osim doslovnog značenja teksta, ova se epizoda smatra aluzijom na primat koji Tora ima u životu Židova. I Tora i voda su održavatelji života - duhovnog i fizičkog. Na isti način, "tri dana bez vode" dovelo je do našeg čitanja Tore u ponedjeljak i četvrtak, tako da u našem lutanju po duhovnoj pustinji života, nećemo hoditi 3 dana bez duhovne vode. To je samo jedna od "svrha" dobro poznate analogije između Tore i vode.

Pesah VIII

Sve alijot - 22 p'sukim (Pnz 15,19-16,17)

Prvine od goveda, koza i ovaca su svete. S njima se ne smije raditi, niti od njih ostvarivati korist. Njih se daje *kohenu* kao jedan od njegovih darova što mu ih dodjeljuje Tora (nakon 30-50 dana otkako dođu na svijet). Njih će *kohen* i njegova obitelj pojesti nakon što budu prineseni kao *korban* - tijekom prve godine, osim ako "nisu prikladni za žrtvenik". U tom slučaju oni su *kohenova* imovina, da radi s njima što mu drago. *B'hor* ove vrste vrijedi čak i u naše vrijeme, kada nema *Beit HaMikdaša*. Samo što nam učenjaci zabranjuju da vršimo tu *micvu*, jer dok smo trenutno bez *Beit HaMikdaša*, to bi bilo tegoba nametnuta *kohenu* koji prima *b'hor*, te iskušenje za različite prijestupe *kohena*.

Pazite na proljetni mjesec i donesite *korban Pesah*. (To je ponavljanje *micve* da se kalendar prema potrebi prilagodi dodavanjem mjeseca - drugog adara - kako bi se Pesah pogurnuo u proljeće.) *Hamec* je zabranjen na poslije podne *Erev Pesaha*. *Hagiga* (dobrovoljna žrtva koja se prinosi uz pashalno janje na Pesah, op.pr.) ne može biti ostavljena duže od dva dana. *Korban Pesah* se ne smije prinijeti na osobnom žrtveniku. Radujte se na blagdane. Donesite *korbanot* u *Mikdaš* na *hagim*. Ne pojavljuju se tamo praznih ruku.

Čitanje iz drugog svitka na Hol hamoed i Maftir za 7. i 8. dan Pesaha - 7 p'sukim - Brojevi 28,19-28,25

Tora predstavlja *musafim* za praznike. Primijetite da je svaki dan Pesaha točna "preslika" prvog dana (za razliku od Sukota). *Micva* Pesaha se ovdje ne ubraja u *micve* jer je već ubrojena u *parši Emor*.■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag – 613 zapovijedi

Micva br. 13. Vratili bi se veselo mašući repom: Zabranjeno da se otpadnika hrani korban Pesahom

Ovo je zakon pashalne žrtve: nijedan tuđinac ne smije od nje jesti (Izlazak 12,43)

Micva br. 14. Članstvo nosi sobom i povlastice: Zabranjeno da se stranca koji stanuje među vama nahrani Pesahom *Došljak i najamnik ne smije jesti od nje (Izlazak 12,45)*

Vrijeme je da prevedemo više pojmova. Ovdje, Tora kaže da "tošav" i "sahir" ne smiju jesti od korban Pesaha. Što su tošav i sahir? Tošav je ono što zovemo *ger tošav*, ne-Židov koji živi u Izraelu i poštuje sedam univerzalnih (Noahovih) zakona. Uglavnom, ne-Židovi nisu dužni postati Židovi; sve što Tora od njih zahtijeva je da se drže osnovnog niza zakona (kao što su, ne ubij, ne ukradi ili ne štuj idole, među ostalima). Međutim, to im ne daje pravo da jedu od žrtve Pesaha.

Sahir je nežidovski unajmljeni radnik. On može živjeti u Židovskom domu ili Židov može imati odgovornost da ga hrani kao dio njegove plaće, ali opet, to mu ne daje pravo da jede od korban Pesaha. Ovo se može činiti očiglednim, ali usporedite to s prethodnim stihom. U 12,44 kaže: "A (ne-židovski) rob, kupljen s novcem, mora biti obrezan, onda može jesti od nje" ("nje" je *korban Pesah*). Dakle, budući da se nežidovski rob tretira kao član vlastitog kućanstva, Tora pojašnjava da radnik koji ide kući nakon završetka posla nije uključen.

Drugo tumačenje za *sahira* jest da je to ne-Židov koji prolazi kroz proces konverzije, koji je već bio obrezan, ali još nije ritualno uronjen u mikve. Pogledajte Talmud Jevamos 71a i Sefer HaHinuh u vezi ove *micve*.

Razlog za tu *micvu* istovjetan je onom prethodnom: *korban Pesah* slavi odnos između B-ga i židovskog naroda. On je "samo za članove". Biti s jednom nogom u kampu nije dovoljna da bi se sudjelovalo u ovom ritualu. Ako *tošav* ili *sahir* žele jesti od nje, morat će se (doslovno) zaroniti i uistinu se pridružiti židovskom narodu.

Ova se *micva* odnosi i na muškarce i na žene dok Hram postoji. Može se naći u 9. poglavlju Rambamovih Hilhos Korban Pesah i na stranici 71a Jevamosa. Ona je 126. od 365 negativnih *micvi* u Rambamovom Sefer HaMicvosu.

Micva br. 15. Bez vrećice za ponijeti ostatke hrane: Zabranjeno da se korban Pesah odnese od grupe ljudi za koju je namijenjen

Mora se jesti u jednoj kući; ne iznosite išta od njezina mesa izvan kuće ... (Izlazak 12,46)

Kao i kod svih *micvos* koje se tiču korban Pesaha i noći Pesaha, razlog za njeno postojanje je slaviti čuda koja je B-g učinio za Židove kad ih je izveo iz Egipta. U ovom slučaju, to znači oponašati kraljevsku obitelj. Uvaženi ljudi jedu u svojim palačama, okruženi svojom svitom i pratnjom. Oni ne uzimaju svoje obroke "za ponijeti" niti šalju ostatke u vrećicama.

Talmud (Pesachim 85b) uspoređuje zabranu uklanjanja korban Pesaha sa zabranom nošenja iz privatne u javnu domenu (ili obrnuto) na Šabes: čovjek nije dužan iznijeti to van sve dok to ne spusti. (To ne znači da je dopušteno ukloniti to bez da se spusti, samo da osoba nije kriva sve dok to ne učini.)

Ova se *micva* odnosi i na muškarce i na žene dok Hram postoji. Ona je 123. od 365 negativnih *micvi* u Rambamovom Sefer HaMicvosu i o njoj se raspravlja u Talmudu u Pesachim, stranice 85-86.

Micva br. 16. Krc !: Zabranjeno lomljenja kosti žrtve Pesaha.

... i nemoj slomiti kost iz nje. (Izlazak 12,46)

Micva br. 17. Razlog vam je na mjestu, ali ...: Zabranjeno za neobrezanog muškarca ...

... niti jedan neobrezani muškarci ne smije jesti od nje. (Izlazak 12,48) ■

Teme za razmatranje oko stola na Seder večeri

"עֲבָדִים הָיִינוּ"

- Kako je izgledalo ropstvo u Egiptu? Jesu li sva Djeca Izraelova bili robovi u Egiptu ili samo dio nacije? Jesu li bili robovi državi ili i pojedincima? Koliko su teški bili uvjeti u kojima su živjeli?

- Usporedite iskustvo Izrelaca s iskustvom drugih robova, poput onih na američkom jugu. Po čemu su slični a po čemu različiti?

- Nastavite raspravu time što ćete donijeti nekoliko izabranih umjetničkih djela na Seder. Kako različiti umjetnici prikazuju ropstvo i daju odgovore na ta pitanja?

"מִתְחַלֵּה עֹבְדֵי עֲבֹדָה זָרָה הֵיוּ אֲבוֹתֵינוּ"

- Ovaj dio Hagade predstavlja priču o Izlasku kao put od idolatrije do monoteizma. Jesu li Izraelci u Egiptu zadržali drugačiji način života ili su se akulturali u svoju okolinu?

- Kako asimilacija utječe na odnose s poganskim svijetom? Uzrokuje li progonstva ili ih sprečava?

"בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל"

- Već u Savezu među dijelovima Hašem je odredio da će Izraelci otići u egzil i biti potlačeni 400 godina. Međutim, On nikada ne pojašnjava kakvoj svrsi to treba poslužiti. Zašto mislite da je izgnanstvo i ropstvo bili neophodni dio naše formativne povijesti?

- Proširite raspravu na druga iskustva patnje. Kako testovi i nevolje pomažu osobi / zajednici da raste? Razmislite o vlastitom testu koji ste prošli; u čemu biste bili drugačiji da ga nikada niste proživjeli? Kako je to promijenilo način na koji se odnosi prema drugima?

"וְאַחֲרַי כֹּן יֵצְאוּ בִּרְכָשׁ גָּדוֹל"

Prije Izlaska, Hašem je zapovjedio

narodu da zatraži zlatne posude od svojih susjeda. Mnogi su to shvatili kao ispunjenje Hašemovog obećanja da će napustiti Egipat s velikim bogatstvom, ali komentatori se ne slažu oko toga jesu li posude koje su ponijeli bile posuđene ili primljene kao darovi:

- Da ste vi bili u Egiptu i da vam je bilo rečeno da uzmete zlato ili srebro od Egipćana, znajući da im ih nećete vratiti, biste li to smatrali krađom ili poštenom plaćom za vaš rad? Kada dvije pogrešne stvari čine jednu ispravnu?

- Ako su posude bile darovi, dani kao obeštećenja za ropstvo, biste li ih bili spremni prihvatiti? Usporedite se s raspravama koje su se rasplamsale u Izraelu početkom 1950-ih u vezi ispravnosti zahtjeva i prihvaćanja odštete od Zapadne Njemačke.

"שֶׁבֶכֶל דֹּר דֹּר עֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ"

Što mislite koji su glavni uzroci antisemitizma?

- Istražite primjere židovskog ugnjetavanja kroz povijest i kod svakog slučaja uzmite u obzir: Jesu li Židovi bili izdvojeni ili su bili dio veće skupine potlačeni? Što je dovelo do ugnjetavanja? Je li ono po svojoj prirodi bilo fizičko ili duhovno?

- Usporedite to s ropstvom u Egiptu. Koji su faktori naveli Faroa da porobi narod? Je li bio motiviran vjerskim, vojnim, ekonomskim ili socijalnim pitanjima? Jesu li Izraelci učinili bilo što čime bi potakli egipatsko neprijateljstvo?

"אֵלֹ הַעֶשֶׂר מָוֹת"

Postavite izazov pred sudionike na vašim Sederima u vezi pretpostavki o deset zala/udaraca sa sljedećim pitanjima:

- **Tko je nastradao od tih udaraća?** Iako je logično pretposta-

viti da su udarci zadesili samo Egipćane, neki komentatori sugeriraju da su kod udaraća kod kojih se ne spominju izričito razlike između dvaju naroda, Izraelci također bili zadeseni. Koja bi mogla biti motivacija za ovakvo mišljenje? Kako ovaj pristup utječe na vaše razumijevanje svrhe udaraća ili uloge prirodnog i natprirodnog u priči?

• Koliko je tamo bilo udaraća?

Većina ljudi pretpostavlja da je bilo deset udaraća ("עֶשֶׂר מָוֹת"). Međutim, ni broj deset ("עֶשֶׂר") ni riječ udarci ("מָוֹת") nigdje se ne nalaze u priči u Sefer Šemot, a može se govoriti o nizu od devet pa sve do dvanaest čuda. Kako različite mogućnosti utječu na vaše razmišljanje o udarcima u cjelini? Kakva bi razlika mogla biti ako o tom nizu govorimo kao o "zlama", "čudima", "znakovima" ili "presudama"?

"רָבִן גַּמְלִיאל הָיָה אוֹמֵר"

Za maces se kaže da u sebi sadrži kontradiktornu simboliku, koja predstavlja i ugnjetavanje i žurno izbjavljenje.

- Kada biste vi stvarali praznik u spomen na događaje u Egiptu, biste li se odlučili usredotočiti na ugnjetavanje ili izbjavljenje? Koje biste rituale / prakse uspostavili, i koji bi bili ciljevi svakog od njih?

- Prema Sefer Šemotu, uspomena na što je trebao obilježavati blagdan Hag HaMacota? Jesu li ga slavili Izraelci u Egiptu? Ako jesu, što im je on značio?

- Po čemu se Hag HaMacot razlikuje od Hag HaPesaha? Imaju li oni iste ciljeve ili pak različite svrhe? Zašto je ustanovljen ritual Pesaha? Je li to bilo samo sredstvo kojim je pružena zaštita narodu tijekom pošasti prvorodenaca ili je on trebao ojačati duhovnu vezu naroda s Hašemom? ■

Rabbi Chanan Morrison:

Rođenje nacije – učenja Rav Kooka

Ovako morate jesti [Pesah – žrtvu]: opasani, s cipelama na svojim nogama i štapom u svojoj ruci. Morate ga jesti s *hipazonom* - u žurbi."

Riječ *hipazon* je neuobičajena. Pojavljuje se samo tri puta u cijeloj Bibliji. Dvaput se koristi za opisivanje žurbe Izraelaca kada su pobjegli iz Egipta. Zašto su morali biti spremni da krenu svakog momenta?

Prema Midrašu, zapravo su tri strane bile u žurbi da Izraelci odu iz Egipta. Egipćani su, u strahu od daljnjih pošasti i katastrofa, htjeli da hebrejski robovi nestanu što je prije moguće. Izraelci su žurili da se faraon još jednom ne predomisli, a bila je i treća strana u stanju žurbe. Midraš govori o *hipazonu Šehine*. Zbog čega je B-g bio u žurbi?

Žurno izbavljenje

Izbavljenje iz Egipta trebalo je biti brzo, poput brzog puštanja strijele iz luka. Ovdje je bila skupina robova koji su gotovo potpuno zaboravili veličinu svojih duša, dragocjenu baštinu svojih predaka koji su bili nadaleko cijenjeni kao sveti prinčevi. Odlučnim zamahom B-žje ruke stvorena je nacija prepuna hrabrosti

i plemenitosti duha, za razliku od bilo kojeg naroda kojega je svijet ikada vidio. To je bilo dramatično rođenje "nacije usred druge nacije" na pozornici ljudske povijesti.

Meteorski egzodus iz Egipta s velebnim djelima i čudima bio je ključan za zaštitu ove mlade nacije od mračne zbrke univerzalnog poganstva. Židovski narod je trebalo brzo izvući iz idolopokloničkog egipatskog miljea u kojem je živio stoljećima kako bi mogao slobodno podići zastavu čiste vjere i prosvijetljenih ideala.

Buduće izbavljenje

Treći put kada se riječ *hipazon* pojavljuje u Bibliji je u Izaijinom opisu budućeg izbavljenja koji oduzima dah. Za razliku od Izlaska iz Egipta, "Nećete otići žurno – *hipazon* – ili bježati. Jer Vječni će ići ispred tebe, a tvoja pozadinska straža bit će B-g Izraelov."

Za razliku od čudesnog preokreta koji je doveo do dramatičnog nastanka židovskog naroda, buduće iskupljenje bit će postupan proces, koji će napredovati korak po korak. Zašto će se buduće izbavljenje toliko

razlikovati od izbavljenja iz Egipta?

U Egiptu su hebrejski robovi usvojili idolopokloničku kulturu svojih susjeda. Njihovo izbavljenje zahtijevalo je natprirodnu intervenciju, B-žansko spašavanje odozgo. Ali buduće izbavljenje će se dogoditi u sklopu zakona prirode. Ono će proizaći iz poticaja ljudskog srca, *itaruta deletata* – buđenja odozdo. Židovski će narod ustati iz svog prognaničkog sna, vratiti se u svoju domovinu, povratiti svoju neovisnost, povratiti svoje šume i gradove, braniti se od neprijatelja koji ih žele uništiti, ponovno će stvoriti svoje akademije Tore i ponovno uspostaviti svoje duhovno središte u Jeruzalemu. Korak po korak, bez nadjačavanja zakona prirode, tako da čak ni *Baal HaNess*, onaj koji ima koristi od čuda, nije svjestan velikog čuda koje se odvija.

Za razliku od dramatičnog Izlaska iz Egipta, buduće izbavljenje nije bijeg od svijeta i njegovih utjecaja. Tijekom stoljeća, židovski je narod uspio rasvijetliti mnoge mračne aspekte svijeta. Naš utjecaj je oplemenio svijet na mnogim razinama. Utjecaj naše Tore i našeg načina života, kojih smo se držali predano i požrtvovno tijekom progonstva, poslužio je kao svjetionik mnogim nacijama.

Mi se moramo oslanjati na naslijeđe našeg izbavljenja iz Egipta i našeg čudesnog rođenja kao naroda Izraela. Sadašnji proces izbavljenja, koji se očituje u revitalizaciji židovskog naroda u zemlji Izraelu, ne smije se odvojiti od naše nacionalne misije kao svjetla narodima. Tada naše buduće izbavljenje neće biti u žurbi, već će postojano napredovati, poput svjetla svitanja koje se neazustavljivo širi. ■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Seder

Afikoman

Prema Mišni (Pesahim 119b), afikoman – אפיקומן je zamjena za *pesah* [žrtvu].

Mišna (Pesahim 10,8) kaže: "Nakon *pesaha* (žrtve) čovjek ne bi trebao završiti *afikomanom*."

Ovdje se postavljaju dva velika pitanja. Prvo, što je ovaj *afikoman*? I drugo, nije li *afikoman* zapravo ono posljednje što jedemo na sederu?

Prvo, doznajmo što znači *afikoman*. Iako postoji niz midrašima i narodnih etimologija, najčešće prihvaćeni odgovor je da on dolazi od grčke riječi *epikomion*, što znači svečana povorka nakon jela. *Epi* znači poslije (kao u epilog), a *komos* znači banket ili veselje (korijen riječi komedija).

Profesor Eliezer Segal, u *Holidays, History and Halakha* (Praznici, povijest i halaha), opisuje razvoj riječi: Referenca se odnosi na običaj poznat kao *epikomion*, grčka riječ koja označava "razuzdane veselice nakon večere".... To bi obično uključivalo odlazak u tuđu kuću, bez obzira na to jeste li pozvani ili niste, i upuštanje u drugu zabavu. Ono što Mišna kaže je da, unatoč nekim očitim sličnostima između sedera i poganskog banketa, se prema njemu ne treba ophoditi lakomisleno kao što su se Rimljani i Grci ophodili prema svojim gozbama. Ovo značenje su razumjeli rabini palestinskog [jeruzalemskog] Talmuda, koji su živjeli pod rimskom vlašću. Nasuprot tome, babilonski Talmud (čiji su pisci živjeli dalje od grčko-rimskog svijeta) *afikoman* su razumijevali kao desert, prevodeći Mišnu: "Ne treba jesti ništa nakon pashalnog *afikomana*".

Dakle, čak i ako prihvatimo razumijevanje babilonskog Talmuda da ne bismo trebali jesti nakon *afikomana*, zašto posljednji komad macesa koji jedemo nazivamo "*afikoman*"?

Većina halahičkih autoriteta prihvaća da za ispunjenje namjere Mišne posljednja stvar koju se pojede na sederu treba biti jedna mjera *macesa*. U doba *Geonima* nije se spominjalo da ovaj komad treba doći od slomljenog i skrivenog komada srednjeg macesa. No, već u vrijeme *Rišonima*, bilo je naglašeno da posljednji pojedeni komad macesa treba doći od slomljenog i skrivenog komada. Ovo je porijeklo *siman* (korak) *cafuna* - צפון - što znači "skriven". Na kraju se *afikoman* počeo odnositi na komad macesa koji se jede tijekom *cafuna*.

Tako se afikoman promijenio iz zabranjenog čina veselja, preko deserta, u obavezan komad macesa za vrijeme obroka.

Karpas

Svi znamo da je *karpas* - כרפס - povrće, često peršin ili celer, koje se jede kao svojevrsno predjelo na Sederu. Koje je porijeklo te riječi?

Ima onih koji tvrde da dolazi od perzijske riječi *karafs*, koja znači peršin. Drugi tvrde da potječe od grčkog *karpos*, što znači plod zemlje. *Karpos* potječe od indoeuropskog korijena *kerp*, koji znači sakupljati ili žeti. Druge riječi iz istog korijena uključuju žetvu i tepih (*carpet* na en-

gleskom), jer je napravljen od raspletene, naborane tkanine.

Jedna slična riječ za koju se čini da nema nikakve etimološke veze (osim nekoliko zanimljivih *drašot*) je riječ *karpas* koja se pojavljuje u Knjizi o Esteri (1,6), a znači "fini pamuk ili lan".

Prof. Heinrich Guggenheimer, u *The Scholars Haggadah*, piše, da budući da כרפס nije vokaliziran u tekstovima u kojima je prvi put spomenut, oni koji nisu znali arapski ili perzijski (pogrešno) su pretpostavili da se izgovara na isti način kao i riječ u *Megilat Ester*, i ta je vokalizacija na koncu dospjela i u Hagadu.

Maror

Etimologija marora - מרור - (u Tanahu se nikad ne pojavljuje u jednini, već kao množina *merorim* - מרורים) je jednostavna. On označava gorko bilje, od *mar* - מר "gorko".

Engleska riječ *myrrh* (smirna, mirisna smola) također je dobila ime od hebrejske riječi מור (*mor*). Ta je mirodija bila spaljivana na žrtveniku u Hramu, a pojavljuje se mnogo puta u Pjesmi nad pjesmama.

To naravno dovodi do pitanja: zašto bi mirodija dobila ime po nečemu tako gorkom? Rabin Aryeh Kaplan, u svom komentaru u *Living Torah* na Izlazak 30,23, objašnjava da je ona imala ugodan miris i trpki okus:

Smirna je gumena smola koju proizvodi drveće i grmlje... Ona ima ugodan miris, vrlo sličan balzamu, i postojan, gorak, aromatičan okus, otuda i naziv *mor*, koji označava gorčinu. (*Living Torah*, Izlazak 30,23)■

Yossi Katz, Breslov Research Institute:

Sloboda za sva!

"Nad zemljom slobodnih i domom hrabrih". Kada ne bih znao da su ove riječi dio američke nacionalne himne, mogao bih pomisliti da su ih pjevali na Seder Pesahu! Naime, na Pesah slavimo naše oslobođenje iz ropstva - nešto što se postiže samo hrabrim i odvažnim djelovanjem.

Našim precima u Egiptu nije bilo lako. Prisiljeni da rade iscrpljujuće poslove, muškarci su također bili natjerani da obavljaju ženske poslove, a žene da obavljaju poslova koje obično rade muškarci. Bili su fizički zlostavljani, lišeni spavanja i odgovarajuće prehrane, i nikad nisu imali ni trenutka odmora. Ali ti bi jedni fizički uvjeti bili su samo paralela psihološkog i duhovnog pritiska koji su podnosili. Oduzeti su im bili osobni životi, nisu imali trenutka da razmisle i nađu smisao situacije u kojoj se nalaze. Bez ikakve sumnje, to je također utjecalo na njihov pad na 49. stupanj nečistoće.

No onda, dogodilo se čudo nad čudima, na njihovoj najnižoj točki, kada su bili nadomak pada na 50. stupanj nečistoće, iz kojeg bi se bilo nemoguće vratiti - bili su izbavljeni, uz velike znakove i čuda.

Ovo nije samo priča naših predaka. To je priča svakoga od nas svake godine za vrijeme Pesaha. Mi dolazimo k stolu za Seder sa svojim vlastitim svežnjem problema i stresa. Imamo poteškoća na poslu, probleme u našim odnosima s drugima i u brakovima, zdravstvene probleme i tako dalje. Ta "bремена" i teški danak koji nam svakodnevno uzimaju zatrpavaju nas i prisiljavaju da zapadnemo u duhovni san.

Mi čak niti ne shvaćamo da spavamo, jer smo se srozali. Ali onda se okupimo zajedno i počnemo govoriti o našem izlasku iz MiCRajiMa (Egipta) - on je također i naš izlazak iz MeCaRiMa, "tjesnaca" i pritiska našeg svakodnevnog života.

Dok čitamo riječi Hagade i vršimo *micvot* Pesaha, s visina na nas dolje sja Nebeska svjetlost i ulijeva u naše duše veliku duhovnu čežnju. Možda nećemo uvijek zaslužiti da vidimo ovo svjetlo, no ono dotiče naše duše. Oslobođeni smo i sad moramo potrčati!

Židovi nisu imali vremena pripremiti se za svoj egzodus, a nemamo ga niti mi. Sloboda Pesaha nije nešto što mi iniciramo i onda djelujemo

prema tome, već iznenadno čudo koje ne možemo istinski upiti u sebe. Sada nije vrijeme da počnemo razumijevati i objašnjavati sve ono što nas sputava. Sada je vrijeme da krenemo naprijed, da se

počnemo navikavati da živimo kao slobodni ljudi.

Reb Noson podučava da postoji tek jedna mala razlika između HaMeCa i MaCa(H) - razlika je u hebrejskim slovima *het* (u *hamec*) i *he* (u *maca*). Slovo *het* je potpuno zatvoreno - prema kabali, ono predstavlja *hohma* (mudrost). Poput osobe koja misli da sve zna i da može odgovoriti na svako pitanje, čak i sićušna količina ove vrste mudrosti / kvasca je ono što Tora zabranjuje na Pesah. S druge strane, slovo *he* ima mali otvor i čine ga slova *jud* i *dalet*. *Jud* predstavlja i mudrost, no *dalet* se odnosi na vjeru. Osoba koja kombinira vjeru s mudrošću ostavlja "otvor": ona ostaje ponizna dok koristi sve znanje koje posjeduje da unaprijedi svoj odnos i vjeru u B-ga.

Ovo je tajna prave slobode. B-g je spreman i čeka da nas izvede, ali hoćemo li Ga pustiti unutra? Izbor je na nama. Možemo koristiti svoju mudrost i znanje kako bismo mislili da znamo sve i da možemo spasiti sami sebe ... ili možemo prestati pokušavati shvatiti sve, i priznati da nemamo odgovor na svako pitanje, te započeti život u kojem se okrećemo B-gu i pouzdajemo se u to da će nas On voditi. Osobna sloboda nastaje kada se koristimo svojim intelektom da ojačamo svoju vjeru u B-ga, a ne kada mu dopustimo da nas porobi samozavaravanjem.

Pesah kašer v'same'ah!

Sretan i košer Pesah svima!■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Dovl Goldwasser:

Vrata za Eljahua

Poznati hasidski rabin R. Mendel iz Kotzka, koji je živio početkom 19. stoljeća, bio je poznat po svojoj moći da čini čuda i otkriva skrivenu stranu Tore. Grupa njegovih sljedbenika vrlo je intenzivno nastojala da bude pozvana na rabinov Seder za Pesah. Na umu su imali jednu stvar. Bili su sigurni da će u rabinovu domu, kada na sederu dođe vrijeme da se otvore vrata za Proroka Eljahua, imati prednost vidjeti Proroka osobno kako ulazi.

U noći sedera sjedili su tiho dok je rabin pažljivo, uz duboke komentare, tumačio čitavu Hagadu. Konačno, nakon više sati Kotzkerove sveste službe, došli su do trenutka kada je sam Kotzker ustao od stola da otvori vrata Proroku Eljahuu. Njegovi sljedbenici više nisu mogli suspregnuti svoje uzbuđenje. Svi su skočili na noge kako bi bili svjedoci fenomena ulaska Eljahu HaNovia. Međutim, nisu imali ništa za vidjeti.

Razočarani i frustrirani, vratili su se svojim mjestima za stolom. Kada je rabin sjeo primijetio je potišten izraz na licima svojih sljedbenika. Upitao ih je što nije u redu. Objasnili su mu da su bili uvjereni da će, kada on otvori vrata za Eljahu HaNovia, moći vidjeti proroka kako ulazi unutra.

Kotzkerovo lice je zasjalo i rastumačio im je: "Mislite li da Eljahu HaNovi ulazi kroz vrata? On ulazi kroz srce, on ulazi kroz *nešama*." ■

Rabbi Dr. Abraham J. Twerski:

Zanemarena molitva

Ono za što molimo dobar je pokazatelj toga koliko su nam stvari važne. Molimo za dug život, dobro zdravlje, *parnasa* i *nahat* od naše djece. Intenzitet naših molitvi odražava stupanj njihove važnosti. Ništa nije ravno intenzitetu naših molitava za život i zdravlje, jer bez njih, sve drugo što imamo blijedi.

U opsežnijim *sidurim* nalazi se uvodna molitva koja se pripisuje Rebbe Elimelechu iz Lizhenska, jednom od najistaknutijih hasidskih učitelja.

Kao i u drugim molitvama, molimo za oprostjenje naših grijeha, za božansko vodstvo, za dobru procjenu i za oslobođenje od privlačnosti *jecera hara*, od sklonosti da se prepustimo životinjskom ponašanju. No, postoji jedan zahtjev koji, koliko mi je poznato, ne nalazimo nigdje drugdje. Molimo B-ga da nam "pomo-

gne da vidimo zasluge u našim blišnjima, a ne njihove mane".

Nije neuobičajeno da su neki ljudi kritični prema drugima, ali je daleko rjeđe da hvale druge. Vidjeti greške u drugim ljudima vjerojatno je obrambeni čin. To je način za jačanje vlastitog smanjenog samopoštovanja.

Talmud kaže da su mane koje uočavamo kod drugih zapravo naše vlastite greške. Baal Šem Tov jednom je slučajno vidio jednog Židova kako krši Šabat. Vjeren svom uvjerenju, smatrao je da je i sam kriv za kršenje Šabata, jer inače to ne bi pri-

mijetio. Kada temeljito propitivanje duše nije otkrilo gdje je prekršio Šabat, molio se za božansko prosvjetljenje. Otkriveno mu je da je jednom čuo klevetanje jednog učenjaka Tore. Budući da Zohar kaže da učenjak Tore ima *kedušu* šabata, to je bilo jednako kršenju šabata.

Prije nego što budete kritični prema ponašanju druge osobe, razmislite o svojim manama. Baal Šem Tov je rekao da je svijet ogledalo. Budući da smo općenito slijepi prema svojim vlastitim nedostacima, B-g je uredio da ih vidimo u drugima, i trebali bismo shvatiti da moramo ispraviti vlastite greške.

Sljedeći put kada poželite reći nešto negativno o nekome, zastanite i razmislite. Možda otkrivате svoje vlastite nedostatke. ■

Rabbi David Sutton:

Biti zahvalan za izazove

Važna pouka iz *ševi'i šel Pesaha*/ 7. dana Pesaha je moć da se sagleda situacija i da je se preoblikuje.

U idealnom slučaju, trebali bismo biti u mogućnosti preoblikovati situaciju *dok* se nalazimo u njoj, no ponekad trebamo pričekati dok ne prođe.

U noći Sedera raspravljamo o *Pesahu*, *Macesu* i *Maroru*, pojmovima koje Raban Gamliel koristi kada raspravlja o tri važne stvari o kojima bismo trebali raspravljati. Prastaro pitanje o kojem se raspravlja je da bi se *maror*, koji simbolizira teškoće i gorčinu, trebao nalaziti na početku popisa - *Maror*, *Pesah*, *Maca* to bi bio ispravan kronološki redoslijed jer prvo im je život postao težak, zatim su zaklali Korban Pesah, a potom jeli Maces dok su izlazili. Pa zašto je onda *Maror* posljednji na popisu? Jedan od ponuđenih odgovora je da ne možete slaviti *maror*/teškoće dok se ne izvučete iz njih.

Većina ljudi nije u stanju slaviti dok se nalaze u problematičnoj situaciji. Moraju čekati dok ona ne mine.

Kao što smo spomenuli, *Avot su bili* na razini na kojoj su bili u stanju slaviti *Maror*, a to je puno viša razina od one na kojoj se nalazi većina ljudi. Većina ljudi nalazi se na razini na kojoj se moraju osvrnuti i reći: "Oh, sad razumijem, *Gam Zu L'Tova!*"

Kada je Rabi Akiva otišao na svoje poznato putovanje sa svojim magarcem, svijećom i pijetlom i svi su bili istrijebljeni, dok se to događalo on je govorio *Gam Zu Tova*. A onda poslije, kada je saznao da su razbojnici izašli iz obližnjeg grada pa da su vi-

djeli njegovu svijeću ili čuli njegovog pijetla ili vidjeli magarca, shvatio je da je bilo dobro da su svi bili istrijebljeni, jer to ga je spasilo.

Dakle, iako je viša razina biti u stanju preoblikovati i vidjeti dobro dok se događa, većina ljudi to ne može shvatiti do nakon što se to zbude. Stoga za prosječnog čovjeka kažemo *Pesah*, *Maca*, (a zatim) *Maror*.

Isto tako je, kada je u pitanju *Ševi'i šel Pesah*. Postoji poznati Bet HaLevi koji objašnjava:

Moše Rabenu je rekao Hašemu: "*Od kada sam došao Faraonu, sve se pogoršalo.*"

A Hašem je rekao: "*Upotrebio si riječ Az/Od da se požališ, pa ćeš stoga upotrijebiti riječ Az u Az jašir, Pjesmi na moru*" (koju su pjevali kada su prešli Jam Suf).

Kako jedan Az popravlja drugi? Rabini objašnjavaju da Moše Rabenu nije shvaćao da je težak rad, *maror*, za njih stvarno dobar. On će ih brže izvesti van. Hašem je prigovorio Moše Rabenu da je to trebao shvatiti. *Az jašir* je poslao tu poruku Ži-

dovskom narodu. U trenutku razdvajanja mora oni nisu razumjeli što se događa.

B-g im je (preko Mošea) bio rekao da posude srebrno i zlatno posuđe od Egipćana. Ni sam Moše nije razumio zašto im je rečeno da ga *posude*. Znali su da se neće vratiti, pa zašto im nije bilo rečeno da uzmu? A ako je to bilo zato što bi se Egipćani ustezali da daju svoje dragocjenosti, onda su mogli dobiti još deset *makot* sve dok ih dragovoljno ne predaju.

Pa zašto smo im mi, da tako kažem, izokola govorili da će nam "posuditi" kad smo zapravo uzimali?

Gaon iz Vilne kaže da je to *Mida k'neged Mida* – Faraon nas je na prevaru naveo na rad. S "blagim usnama" rekao je da će svi raditi, da je rad oblik porez, a na kraju nas je odveo u robovske radne logore. Tako ćemo, kao mjera za mjeru, na prevaru dobiti svoj novac, koji je bio plaća za sav naš težak rad. Budući da nas je prisilio na rad na prijevaran način, mi ćemo povratiti svoj novac na

(nastavak s 40. stranice) **Rabbi David Sutton: Biti zahvalan za izazove**

prijevaran način.

To je jedno objašnjenje.

Drugo, iz *Or HaChaim HaKadosha* i drugih, je da je Hašem htio da nas Egipćani progone, jer je želio da se utope. Hašem može učiniti da se dogodi bilo što, pa kako bi ih naveo da nas krenu progoniti nakon što su nas pustili?

Zamislite da ste pogledali kroz prozor i spazili vašu spremačicu kako iz vašeg doma izlazi u 3 sata ujutro. Odlučila je dati otkaz. Bilo je previše posla. Biste li jurili za njom? Ne u 3 sata ujutro. Ali ako biste primijetili da vam nema svijećnjaka, pojurili biste za njom.

Dakle, to je ono što je Hašem učinio. Nakon što su prošla tri dana i Egipćani su vidjeli da se nismo vratili, odlučili su krenuti u potjeru za nama da povrate svoj novac. Smatrali su da to ne može biti od B-ga, jer B-g nas ne bi naveo da tako lažemo. Pa su pomislili da smo zacijelo otišli

sami od sebe. Egipćani su mislili da je B-g rekao da možemo otići na tri dana, ali kad nas duže nije bilo natrag, odlučili su krenuti u potjeru.

Nadalje, kaže da kada su Židovi počeli ići natrag prema Baal Cafonu, koji je bio egipatski bog skrivenih blaga, oni su pomislili da je to znak da, iako su svi drugi njihovi bogovi uništeni, ovaj bog traži pravdu.

Kad su Židovi vidjeli da ih progone, prestrašili su se i pitali Mošea Rabe-nu: "Moše, što si nam to učinio? Htjeli smo otići bez da posudimo novac. Zašto si nas natjerao da posudimo novac? Pogledaj što se dogodilo! Sad su krenuli za nama! "

A ni Moše sam nije imao odgovor jer ni on nije znao što se događa.

Potom, kada se more za njih razdvojilo, a vode se obrušile na Egipćane, shvatili su da B-g zna što radi i, "i povjerovali su u B-ga i ono što je Moše rekao", iako nisu razumjeli.

Zatim su se osvrnuli i shvatili da je svaki korak imao smisla.

Ali krajnja razina je shvatiti to dok se nalazite u problemu, da budete u stanju osmisliti preoblikovanje u svom umu; da smislite načine da shvatite da je ovo možda dobro. Kako i zašto to može biti dobro? Zašto mi je pobjegao avion? Možda nisam trebao biti tamo. Moramo pokušati stvoriti priče u svojim glavama kako bismo objasnili zašto je to dobro.

Moramo nekako pronaći smisao u tome, mada to nema smisla.

To je krajnji cilj - kad se nalazimo u poteškoćama, trebali bismo moći pjevati, slaviti i zahvaljivati za izazov... Lakše je to reći nego učiniti.

No, nakon svih priča koje čujemo, moramo nastojati biti u stanju stvoriti svoje vlastite priče, iako nam još nije poznat taj sretan kraj.

Ugodan vam dan i *hag kašer v' sameah*.■

Dr. Tali Loewenthal:

Pronaći samoga sebe

Židovi su, napuštajući Egipat, doživjeli veliki evolucijski skok naprijed. U kratkom vremenskom intervalu, prešli su iz bijede ropstva u slobodu. Priča nam govori kako su bili suočeni s novim, važnim zadatkom: kako pronaći samoga sebe. To je i jedno od objašnjenja za brojanje *omera*, koje se čini u razdoblju između Pesaha i Šavuota. Dan za danom, počevši od druge noći Pesaha, brojimo sljedećih 49 dana, tj. 7 tjedana, kako bismo na pedeseti dan dočekali Šavuot, dan primanja Tore na gori Sinaj. Taj proces brojanja iz dana u dan, objašnjen je kao naznaka nastojanja da svaki od nas postojano napreduje, korak po korak. Odlazak iz Egipta bio je veliki skok na početku tog procesa, izlazak iz najdubljih tmina ropstva. U tom trenu, stvorila se potreba da se ponovo pronađemo i da dosegemo iskonske i trajne kvalitete kao pojedinci i kao narod. U protivnom, bez tih kva-

liteta, postojala je zbiljska opasnost da bismo slobodu stečenu izlaskom iz egipatskog ropstva mogli lako izgubiti: umjesto da budemo robovi Egipćana, postali bismo robovi nečeg drugog.

Prema učenjima kabalista, tih sedam tjedana predstavlja sedam različitih aspekata karaktera, emocionalnih sila od kojih je sačinjena osnovna struktura svake osobe (ljubav, ozbiljnost, sažaljenje, želja za pobjedom, pokornost, predanost i ispunjenje). Sedam tjedana nam donosi mogućnost da unaprijedimo ovu strukturu i da je učinimo postojanijom. Tek nakon tog razdoblja osobnog razvoja, Židovi su bili spremni stati pred B-ga i prihvatiti Toru. To traganje za osobnim razvojem, odnosi se na svakog pojedinca kroz sve vjekove i ta obaveza traje i dalje.

Nakon uzdižućeg iskustva Pesaha,

ovaj je izraz pokušaj da se to iskustvo primjeni na unutra, da se sami promijenimo u iskonskom i trajnom smislu, kako bismo živjeli na novom nivou duhovne slobode. Tu ideju u cijelosti možemo primijeniti i u današnjim modernim vremenima.

Proteklih stoljeća, svjedočili smo velikom tehnološkom napretku koji nam je omogućio raznovrsne slobode i blagodati. No istovremeno su nam slobode i rast naše moći koja dolazi s njom donijele opasne nestabilnosti. To se jasno vidi u stravičnom užasu od prije osamdesetak godina kao i u socijalnim problemima današnjice. Tom današnjem, modernom svijetu isto je tako potrebno "brojanje *omera*" kako bi kroz razvoj našeg unutarnjeg života, naše osobne etike, te razvojem međusobnog djelovanja naših emocija i samo društvo stabilno napredovalo, korak po korak. Jesu li ljudi istinski slobodni ili sve više postaju sužnji vlastitih prohtjeva?

Tora nas uči i ukazuje nam na smjer ne samo kako da živimo kao Židovi već kako da istovremeno izgradimo zdravo i pravedno društvo u kojem živimo. Postavljanjem ograničenja i suzdržljivošću, te uvođenjem pozitivnih obaveza uređenih zakonom, a u kontekstu modernog življenja, možemo se nadati da ćemo uhvatiti korak s našim osobnim razvojem. Obraćajući se našoj unutarnjoj strukturi istinskog ljudskog bića možemo se pripremiti na susret s B-gom i otkriti stvarni, savršeni svijet.■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Sedmi dan Pesaha je dan čuda

Dakle, provjerili smo naš duhovni hamec i stavili ga na stol. Onda smo ga spalili neposredno prije Pesaha - odlučili smo da nas više ne zanima i da nećemo s njime imati posla sedam dana. I, donošenjem takve odluke u obećavajuće duhovno doba, eto, uspjeli smo se promijeniti. Pesah se činio drugačijim; stvari o kojima smo bili potpuno ovisni tijekom godine odjednom više nisu djelovale tako magnetski privlačne.

Ali sada pitanje za milijun dolara. I s pravom ga postavljate. Postoji li način da ta promjena bude trajna?

Baš je divno biti sedam dana bez ovisnosti. Ali koja je poanta ako im se vratimo natrag čim Pesah završi? Da li Tora tako gleda na nas, ljude - tristo pedeset i osam dana ogrezli u ovisnosti i samo sedam dana u godini slobodni?

Očito ne.

Sasvim očito ne, jer židovski je narod napustio Egipat kao slobodan narod - i nakon toga ostao slobodan. Pesah nije sedmodnevno draženje, već je on istinska prilika da promjena postane trajna.

I tu nastupa sedmi dan Pesaha. Još jednom, Tora je briljantna u svom uvidu u ljudsku prirodu i kako djelovati na nju.

Zamislite ovo - sedmi je dan nakon odlaska iz Egipta i stvari djeluju bezizlazno. Trajna sloboda leži, primamljiva, ali nedostižna, s druge strane golemog mora. A u pozadini, Egipat još jednom poziva i mami. Ne samo da poziva i mami - Egipat INZISTIRA. S bornim kolima i vojskom. Faraon je jasno stavio do znanja da se židovski narod vraća bilo mu to drago ili ne. I to je ovisnost. Ona nema poštovanja prema našim hrabrim naporima da se promijeni-

mo, nema poštovanja prema pustoši koja razorno djeluje na naš život. Poput Faraona, ona je nemilosrdna i brutalna - vraćate se natrag htjeli vi to ili ne. Imali ste sedam dana zabave, a sada je vrijeme da se vratite kući, besmislenoj i jednostavnoj komociji i toplini droga, cigareta, pametnih telefona, prerađenog šećera ... ovisnost ne nudi, ne mami, ona inzistira - ona ZAHTIJEVA.

Ali onda, nekoliko hrabrih duša odluči da će zakoračiti u more. Radije će umrijeti slobodni nego da se vrate u Egipat kao robovi. Oni se

naprežu do krajnjih granica da bi se promijenili. Zakorače u more dokle najdalje mogu - do nozdrva. I odjednom, dogodi se čudo. More se razdvoji i oni mogu proći kroz njega! I ne samo to, već se Egipćani utope u moru; i ne samo to, već se more vrati na svoje mjesto iza njih. I sad, more ih više ne sprečava da napuste ropstvo, već ih sprečava da se vrate! Nisu se mogli vratiti u Egipat sve da su i htjeli.

Bili su slobodni zauvijek. Ali ...bilo je potrebno čudo.

Sedmi dan Pesaha je dan čuda.

Želimo li da promjene budu trajne? Želimo li to doista? Stvarno? Razumije se da je to nemoguće. Stvarno je nemoguće. Kad smo u raljama naših želja, posebno kada su se godinama ukorijenjivale u nas, ne možemo se nadati da ćemo se promijeniti. Ne možemo se nadati promjeni bez B-žjeg pashalnog obećanja. Ne obećanja riječima, obećanja djelom. Židovski narod je zagazio u more, pouzdajući se u njega i on ga je razdvojio za njih. Najspektakularnije čudo u ljudskoj povijesti. Zbog trajne slobode.

Ako se želimo promijeniti. Istinski. Iskreno. Zaista. U dubini svog srca. B-g će učiniti isto čudo za nas sedmog dana Pesaha. (U stvari bilo kojeg dana u godini, ali jednostavnije je na ovaj dan) Učinit će promjenu toliko trajnom da će ogromno i neprelazno more stati između nas i vraćanja natrag.

Na što biste željeli da vam se život vrati?

Na ono gdje ste se uspjeli promijeniti u prvih šest dana Pesaha, ali u dubini svog srca znate da ćete se vratiti i biti onakvi kakvi ste bili čim sve završi?

Sedmog dana Pesaha, morate biti istinski spremni ostaviti to iza sebe, zakoračiti u nepoznato i onda se moliti svom snagom; moliti za čudo - čudo trajne promjene. I, kao što je B-g učinio nevjerovatno čudo prije svih tih godina, on će učiniti čudo za vas i za mene. I, potpuno neshvatljivo, promjena koju priželjkujete postat će trajna.

Šabat šalom i Gut Jom tov ■

Rabbi Yehudah Prero:

Posljednji dani Pesaha

Govoreći o Pesahu, Tora nam kaže "... a sedmog dana (Pesaha) neka vam bude sveti dan, nemojte obavljati nikakav posao..."

Pesah je sedmodnevni blagdan. Međutim, mi koji živimo u dijaspori, Pesah slavimo osam dana. Razlog za to seže u vremena kada je sud proglašavao novi mjesec (pogledajte *Jom Tov 1,52*). Zbog brige da oni koji žive izvan Izraela neće znati koji je od dva moguća dana prvi u mjesecu, blagdani koji u sebi sadrže zabranu rada drže se dva dana. Ta je tradicija očuvana do danas i zato izvan Izraela Pesah traje osam dana.

Za razliku od posljednjeg dana Sukota (pogledajte *Jom Tov 1,48*), posljednji dan Pesaha nije zaseban blagdan. To je više zaključak Pesaha. Iz tog razloga, na taj dan ne izgovaramo blagoslov 'shehehejanu' ('koji nas je poživio') uz paljenje svijeća i kiduš kao što to obično činimo za blagdane.

U Tori ne nalazimo poveznicu između posljednjeg dana Pesaha i nekog događaja u povijesti našeg naroda. Uistinu, čudesan se događaj dogodio sedmog dana Pesaha. Nakon što su Židovi napustili Egipat, faraon je promijenio svoju odluku. Krenuo je u potjeru za izraelskom nacijom. Oni su stigli do obale Jam Sufa (popularno prevedenog kao Crveno more, no točnije je More trske) i nisu mogli putovati dalje. Na sedmi dan Pesaha, B-g je razdvojio Jam Suf kako bi Židovi mogli prijeći po suhoj zemlji.

Nakon što su Židovi prešli more, vode su se sručile na Egipćane koji su bili u potjeri za njima. Egipćani su bili potopljeni, a Izrael spašen. Tog bi se događaja uistinu bilo vrijedno sjetiti na dan kao što je sedmi dan Pesaha. Ipak, ne samo da se taj događaj ne slavi, već se u Tori čak ni ne spominje dan na koji se on dogodio! Zašto je preskočen tako važan dan u našoj povijesti?

Sefer HaToda piše da su Židovima dani od B-ga samo blagdani koji slave spasenje Židova. Nikad im nisu dani blagdani koji će služiti kao sjećanje na pad njihovih neprijatelja. B-g ne slavi pad i uništenje zlih jer su i oni Njegova stvorenja. Zato ni židovski narod ne slavi uništenje zlih. Iz tog razloga nema poveznice između razdvajanja Jam Sufa i sedmog dana Pesaha. Ne možemo slaviti poraz Egipćana. Ipak, Židovi su tog dana zaista bili spašeni i pjevali su pjesme zahvalnosti B-gu za svoje spasenje (*Halel*). I mi također pjevamo *Halel* B-gu na taj dan, baš kao što su to činili naši praoci. Mi se prisjećamo i slavimo događaje u kojima smo spašeni. Međutim, poraz naših neprijatelja ne možemo slaviti, niti to činimo.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

ZOHAR: SEDMI DAN PESAHA I RAZDVAJANJE CRVENOG MORA PREMA KABALI

Prema Tori se sedmi dan Pesaha smatra potpunim blagdanom, "*Sedmog dana je sveti sabor; nemojte raditi niti jednoga posla*" (Brojevi 28,25). Ovaj je dan ljudima koji slave biblijske blagdane poznat kao kao zadnji dan jedenja macesa i zadnji dan kada se klonimo jedenja *hameca* (uskvaslog). Vrlo malo ljudi povezuje svetost ovog dana, s jednim od najvećih događaja u povijesti, događajem koji je ostavio traga u mašti ljudi, s razdvajanjem Crvenog mora.

U svojoj knjizi "Vrata meditacija" Ari postavlja pitanja,

1. Zašto se sedmi dan Pesaha smatra blagdanom, a prethodni dani ne?

2. Kakav značaj za nas ima razdvajanja Crvenog mora i koji je za nas najbolji način da dobijemo nešto od toga dana?

Prvi tjedan brojanja omera

Ari nas podučava da je svjetlo slobode koje je bilo otkriveno u noći egzodusa (noć Sedera), bilo objava odozgor koja je stigla od Uzvišenog Proistjecatelja. Ovo otkriće je omogućilo promjenu svijesti nacije robova, transformaciju koja im je omogućila da se dignu i napuste svoje ropstvo, Egipat. Svjetlo Proistjecatelja dovelo je do promjene, a ne osvještenja djece Izraela, da steknu svoju slobodu. Stoga je svjetlo moralo nestati dan poslije. Nakon što su Izraelci okusili okus slobode, oni su ponovo pali u svijest robova. Međutim, pad nije bio tako dubok, jer je okus slobode, zbog svoje veličine i moći, još uvijek bio urezan u njihovim mislima i njihovim srcima. Možemo vidjeti da je njihovo ponašanje u pustinji bilo više nalik ponašanju naroda robova, a ne slobodne nacije, ljudi koji preuzimaju odgovornost za svoje živote.

Tijekom dana *omera*, Izraelci su radili na ispravljanju pečata koji je ropstvo u Egiptu ostavilo na njima. Iako su bili slobodni, većinom njih upravljale su robovske osobine: stres, strah, okrivljavanje drugih, krivnja, ljutnja, cinizam, kritike, frustracije, prigovaranje.

Svakog od sedam tjedana *omera*, Izraelci su morali popraviti jednu od sedam donjih *sefirot*, tako da su se na kraju 49-og dana mogli ponovno povezati sa slobodom - na *sefiru Bina*, zaradivši je umjesto da je prime na dar, i to se dogodilo na gori Sinaj, i poznato je kao sveti dan Šavuota.

Ari nas uči da *tikun* (ispravak duše) *sefire Hesed*, uključuje u sebi i druge *sefirot*, na isti način kao što *sefira Hesed* uključuje u sebi *sefirot* koje se nalaze ispod nje. Zato je prvi tjedan *omera* pun velikog svjetla i to je razlog zašto se ti dani smatraju blagdanima u biblijskom kalendaru. Sedmog dana Pesaha *tikun* prvog tjedna se dovršava i sve svjetlo prvog tjedna bude otkriveno i to je ono što pretvara sedmi dan u biblijski blagdan, dok se prethodni dani smatraju samo polublazdanima. Nije slučajno što je to dan najvećeg ispita u povijesti priče o Izlasku. To je dan kada su Izraelci stigli do Crvenog mora. Dok su stajali pred velikom vodenom barijerom Crvenog mora, s leđa ih je napala egipatska vojska. Sasvim je razumljivo da je prva reakcija Izraelaca bila strah i sumnja. Strah i sumnja bile su posljedica svijesti dojučerašnjih robova. Međutim, hrabrost je nadomjestila strah i vjera je prevladala sumnju. Kroz molitve Izraelaca Stvoritelju, oni su otkrili novi put do najvišeg mjesta do kojega je ikada ikoje ljudsko biće stiglo; oni su se povezali s Mišlju Stvaranja, s mjestom odakle proistječe Blaženstvo. Izraelci su otkrili tajnu mijenjanja prirode i vladanja nad njom. Moše svojim

štapom razdvaja Crveno more, a Nahšon, sin Aminadavov skoči u vodu, i ostali narod krene za njim, veličina najvećeg i najpoznatijeg čuda u povijesti bila se otkrila.

Blagdan sedmog dana Pesaha velika je prilika za povezivanje s jednim od najvećih obreda prijelaza čovječanstva; sposobnost da se prevlada sumnja i ograničenja ljudske logike, sposobnost da se poveže s izvorom stvaranja i od tamo crpi znanje, sigurnost i vjera da sve što se događa vodi k najboljem.

Obredi sedmog dana Pesaha

Sedmi dan Pesaha slavimo kao i ostala tri hodočasnička blagdana (Pesah, Šavuot, Sukot), što uključuje molitve i blagdanske obroke.

Posebna veza sedmog dana Pesaha s razdvajanjem Crvenog mora manifestira se u čitanju Tore ujutro sedmog dana Pesaha. To je čitanje priče o razdvajanju Crvenog mora u knjizi Izlaska.

Još jedna tradicija koja se spominje u zapisima Arija je da se ustane prije zore i iz Tore čita priču o razdvajanju Crvenog mora, te da se čita Idra iz Zohara. Postoje neki koji imaju tradiciju da čitaju priču o razdvajanju Crvenog mora u sinagogi iz svitka Tore, iako se ona može kod kuće čitati iz Biblije bez blagoslova. Neki imaju tradiciju da stave zdjelu vode nasred sobe i kruže oko nje dok pjevaju pjesmu s Crvenog mora.

Mnoge zajednice koje obitavaju uz vodu imaju običaj zajedno se sakupiti sedmog dana Pesaha na plaži (ili pored bilo koje velike vodene površine) kako bi pjevali pjesmu s Crvenog mora.■

Prevela Tamar Buchwald

Menachem Posner:

Švi' šel Pesah – Što i kako slavimo?

Sedmi i osmi dan Pesaha se slave kao *Jom tov*, blagdanski dani koji predstavljaju krunu cjelotjedne proslave koja počinje Prvim sederom. U Izraelu se slavi samo sedmi dan. Na hebrejskom jeziku zadnja dva dana su poznata kao *švii šel Pesah* (Sedmi [dan] Pesaha), odnosno *aharon šel Pesah* (zadnji [dan] Pesaha).

Što se dogodilo sedmog dana Pesaha?

Petnaestog dana mjeseca *nisana* djeca Izraelova su napustila Egipat u kojem su generacijama služili kao robovi. Unatoč prvotnom tvrdoglavom odbijanju, nakon deset iscrpljujućih udaraca faraon je popustio i dopustio izraelskom narodu da se trodnevnom boravkom u pustinji povuče u duhovnost.

Kad se tri dana kasnije Izraelci nisu vratili, faraon je shvatio da odlaze zauvijek, sigurni na svom putu u neovisnost i slobodu u Obećanoj zemlji. Zauzdao je najboljeg konja i pozvao narod da mu se pridruži u potjeri za odbjelim robovima.

Nakon kratke potjere, egipatska vojska ih je sustigla na obali Crvenog mora. Izraelski narod je bio u zamci; osim u more, nisu imali gdje drugdje. Tada je B-g zapovijedio Mojsiju da podigne svoj štap, more se razdvojilo i omogućilo Izraelcima da neometano prijeđu na drugu obalu. Egipćani su ih pokušali slijediti, ali more se vratilo i poklopilo ih. Kola, jahači i konji su nestali u uzburkanom moru.

Preplavljen zahvalnošću, Mojsije je zapjevao Pjesmu o moru, a narod mu se pridružio. Mirjam je uz pratnju tamburina i defova predvodila žene u pjesmi zahvalnici.

To se čudo dogodilo u ranim jutarnjim satima sedmog dana Pesaha. Kako to slavimo?

Sedmi i osmi dan Pesaha su blagdani. Kao i na ostale blagdane, ne radimo ništa osim poslova vezanih uz pripremu hrane i molimo blagdanske molitve. Ali ima još posebnih običaja vezanih uz posljednje dane Pesaha:

Nemojte ni trepnuti – Mnogi običavaju probdjeti čitavu noć koja prethodi sedmom danu Pesaha i učiti Toru u znak zahvalnosti B-gu za čudo koje je tada učinio.

Pročitajte opet – Tijekom jutarnje službe sedmog dana Pesaha, iz Tore se čita priča o našem čudesnom spasenju i pjesmi koju pjevamo.

Otpij gutljaj i umoči – Mnogi ljudi vode računa da maces ne dođe u dodir s tekućinom kako ne bi došlo do

kvasanja. Osmog dana Pesaha ta zabrana je ublažena, pa se maces može miješati s vodom i drugim tekućinama, te pripremati maces knedle i *maca brei* (maces u jajima pržen u ulju ili putru).

Jizkor – Tijekom jutarnje službe osmog dana, govore se *jizkor* (spomen) molitve za preminulim rođacima.

Objed za budućnost – Ba'al Šem tov je napomenuo da posljednjeg dana Pesaha već sjaje zrake mesijanskog isкупljenja. Uveo je taj posebni obrok u kojem se uživa posljednjih sati tog dana. Rabin Šalom Dov Ber mu je dodao 4 čaše vina, pa je taj obrok odraz Sedera prve blagdanske noći (U Izraelu se taj obrok i *jizkor* održavaju sedmog dana).■

Prevela Dolores Bettini